

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 47 (2323) Год XLV

Беласток 19 лістапада 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Візіт патрыярха Феакціста

Аляксандар ВЯРБІЦКІ

У Польшчы па запрашэнні кіраўніцтва Польскай аўтакефальнай праваслаўнай царквы пабываў патрыярх Румыніі Феакціст. 5 і 6 лістапада пабываў ён на Беласточчыне.

У нядзелью румынскі ўладыка ў супраджэнні мітропаліта Савы наведаў беластоцкі сабор св. Мікалая. На ўрачыстым набажэнстве апрача румынскіх і польскіх праваслаўных іерархаў прысутнічалі таксама прадстаўнікі Каталіцкага касцёла, улад, войска, паліцыі і пагранаходы. Патрыярх Феакціст і Беластоцка-Гданьскі епіскап Іакаў сказаў кароткія промовы, а затым абмяняліся падаркамі. Высокі гостъ атрымаў ікону, а гаспадар беластоцкага сабора — панагію. На заканчэнне патрыярху Феакцісту адспявалі „Многая лета”.

У панядзелак патрыярх Феакціст у супраджэнні румынскіх і польскіх праваслаўных іерархаў наведаў два найбольш імпазантныя беластоцкія храмы: спірша царкву Св. Духа, а затым храм Мудрасці Божай (Агія Сафія). Румынскі ўладыка выказаў задавальненне беластоцкую царквою Агія Сафія, бо яна з'яўляецца адзінай вернай копіяй канстанцінопальской. Настаўцель царквы Мудрасці Божай а. Анатолій Конах падарыў патрыярху Феакцісту графіку з выявай сваёй царквы і памятны медаль, вычаканены з нагоды асвячэння храма Усяленскім патрыярхам Варфаламеем I. У свою чаргу ўладыка Феакціст падарыў а. Конаху крыж для богаслужэння ў царкве.

Візіт румынскага патрыярха ў храме Агія Сафія быў, можна сказаць, маланкавы. Вернікі, з нашай усходняй абыякавасцю да пунктуальнасці, ішлі яшчэ ў царкву, калі картэж машын з іерархамі пакінуў яе. Калі ўжо згадка пра вер-

Панадворак Валянціны і Яна Адамчукоў з Чыжкоў.

Прыкладныя гаспадары

Аляксей МАРОЗ

Гайнаўскія аддзелы Касы сельскагаспадарчага сацыяльнага страхавання і Установы сельскагаспадарчага ўдасканалівання правялі конкурс „Бяспечная сялянская сядзіба 2000” сярод гаспадароў Гайнаўшчыны, застрахаваных у Касе. Абвяшчэнне рэзультатаў конкурсу адбылося 27 верасня г.г. у аддзеле КССС у Гайнаўцы. Першыя раўнапраўныя месцы занялі Валянціна і Ян АДАМЧУКІ з Чыжоў ды Аляксандра і Яўген ЗАБРОЦІЯ са Збучы, а на другім месцы апынуўся Ян НІКАНЧУК з Гарадзіска.

— Нашы пераможцы вельмі сочачы з парадкам на сваіх панадворках, праўільна і дбайна карыстаюцца сельскагаспадарчымі машынамі, адпаведна іх кансервуючы. Усё робяць, каб зарабіць, адважна прымяняючы сучасныя метады гаспадарання. Ян Адамчук і Яўген Заброцкі займаюцца, у галоўным, раслінай вытворчасцю ім крыху лялечай было змагацца ў нашым конкурсе. Ян Ніканчук гадуе пад 200 свіней і яму цяжэй захаваць парадак, але на яго панадворку ўвагу прыцягвае вельмі прыгожы агародчык, — заявіла Яўгенія Маліноўская, член конкурснай камісіі.

Дбайнасць пра парадак

Спадара Яўгена Заброцкага сустракаю на панадворку, калі канчае працу ў агародчыку. У працы дапамагае яму жонка Аляксандра. Каля хаты відаць роўна падстрыжаную, яшчэ зялённую, траву, а на дбайна падрезаных яблынях чырванеюць вялікія яблыкі.

— Яблыкі, як відаць, не памерзлі, але на полі ўжо горш атрымалася са збожжам. Частку ярыны так змарозіла, а пасля высушыла, што амаль нічога не засталося на малацьбу. Азімае збожжа было ўжо намнога лепшае, але плаціць сёлета мала, — пачынае размову спадар Яўген ад сумных вестак, палічыўшы нармальнасцю дбайнасць за сельскагаспадарчымі машынамі і парадкам на панадворку.

У спадарства Заброцкіх парадак не толькі каля хаты, але і побач сельскагаспадарчых будынкаў.

[працяг ↗ 9]

— Калі ляжыць калок, адзін пераступіць і пойдзе далей, а другі схавае і так пачынаецца парадкованне, — сціпла прызнаецца спадар Заброцкі і дадае, што жонка можа больш расказаць на тэму захавання парадку.

— Спачатку траву касіла я электрычнай касілкай, а зараз купілі мотакасілку і гэта ўжо занятак сына. Звыкліся мы ўжо, што парадак мусіць быць і зараз кашэнне і парадкованне лічым нармальнымі заняткамі, — заяўляе Аляксандра.

У спадарства Заброцкіх 32 гектары зямлі, на якой найчасцей сеюць пшаніцу. У мінулым годзе было 5 гектараў буракоў, але слаба плацілі за іх і ў гэтым годзе пасадзілі толькі звыш аднаго гектара. Раней бывала, што і па 85 цялят гадавалі. Зараз прыбытак ад гадоўлі невялікі і абора пустуе, нават свіней перасталі тримаць. Хаця на асалоду цяжкай працы ў сельскай гаспадарцы ў конкурсе заўважылі іх дбайнасць пра парадак.

На панадворку ніводнай смяціні

Калі я ўваходзіў на панадворак спадарства Адамчукоў, вялікае ўражанне выклікала абсалютная чысціна. Ніводнай смяціні не ўбачыў я паміж хатай і былой аўтарнай, затое на панадворку заўважыў многа дэкаратыўных раслін, патрабуючых пастаяннага дагляду.

— Дэкаратыўнай расліннасцю сыны займаюцца, падрэзываюць іх, паліваюць і даглядаюць штодня. Я ўпрыгожваў панадворак, калі яны ў войску служы-

[працяг ↗ 3]

Сябра Муамара

У Трыпалі падчас візіту Лукашэнкі вуліцы былі ўпрыгожаны яго вялікімі партрэтамі. Кадафі ўжо даўно не меў замежных гасцей і таму вітаў Лукашэнку больш энтузіастычна чым раней у сацыялістычных дзяржавах віталі правадыра савецкіх камуністай Леанідам Брэжневым.

[візіт ↗ 2]

У Новай Волі

У Новай Волі працуе яшчэ школа-шасцігодка, у якой вучыцца 55 вучняў з Новай Волі, Баршчэва, Юшкавага Груда, Плянтаў, Сушчы, Супруно і Імшару. У шостым класе дзеяцца дзеяцца, а ў нулявым — дзесяць. Да школы наступаючай у вёсцы восьмёра ў сям'ях.

[сучаснасць ↗ 3]

Нельга існаваць без карэння

Як ніводная расліна ці дрэва не можуць існаваць без карэння, так і пісьменнік не можа жыць і тварыць без арганічнай сувязі з роднай глебай. Для мяне гэтай глебай з'яўляецца ўся рэчаіснасць Малой Бацькаўшчыны і рэчаіснасць Бацькаўшчыны Вялікай.

[інтарв'ю з А. Барскім ↗ 5]

Супрацоўніцтва будзе

Мне хацелася наладзіць перш за ўсё сувязь нашых, беластоцкіх радных з дэпутатамі абласнога савета дэпутатаў Гродзенскай вобласці. Пытанне: ці яны захочуць? Старшыня Гродзенскага абласнога савета дэпутатаў выказаў задавальненне, пачуўшы пра перспектывы такога супрацоўніцтва.

[сувязі ↗ 5]

У апусцелых Рыбаках

Цяпер ні ў „Грабінцы”, ні на „Брадку”, „Сакерні” ці іншых палетках не сустрэнене ўжо ні земляробаў за плугам, ні распіяваных жней. Жывуць яны яшчэ ў памяці старэйшых жыхароў Рыбакоў. Нават жаваранкі не спяваюць там рыбацкімі панам касы і сахі.

[мінулае ↗ 10]

Час задумы і цяжкай работы

Людзі наракалі на цану кветак. Можна было пачуць такія слова: „Раз у год патрэбныя хрызантэмі, а цана іх расце і расце”. Гэта праўда, аднак, мала хто ведае, што каб прадаць хрызантэму кветкавод працуе 7 месяцаў.

[звычаі ↗ 11]

Беларусь — беларусы

Някляеў зноў выехаў

Як мы ўжо паведамлялі, Уладзімір Някляеў, які летам мінулага года выехаў у Польшчу і прыняў там рашэнне стаць „невяртальнікам”, цяперашній восенню прымушаны быў усё-такі вярнуцца ў Беларусь, каб пераформіць пашпарт. Правышы ў Мінску месяц, Някляеў зноў выехаў як мяркуеца яшчэ на год.

Прыгадаем, што па рэзультатах праверкі гаспадарча-фінансавай дзейнасці часопіса „Крыніца” (яго рэдактарам з'яўляўся Уладзімір Някляеў) была ўзбуджана кримінальная справа. Гэта здавалася дзіўным хая ётому, што пазэт заўсёды лічыўся ў некаторым сэнсе літаратарам, які дабівеша вялікіх поспехаў. Больш таго, у 1998 годзе ён удастоўся Дзяржаўнай прэміі, якую яму ўручыў Аляксандр Лукашэнка. Паводле самога Някляева, за разгарнувшайся ў адносінах да яго кампаніяй стаяў палкоўнік Уладзімір Замяталін, у той час яшчэ віцэ-прем'ер беларускага ўрада, больш вядомы як ценявы ідэолаг палітыкі русіфікацыі. (Някляеў у сваім артыкуле, апублікованым у „Народнай волі”, напісаў, што аднойчы спытаў у Замяталіна: „Няжо вы сапраўды лічыце існаванне Беларусі выключна гістарычнай памылкай бальшавікоў, а сваю гістарычную місію бачыце ў выпраўленні гэтай памылкі?”. Палкоўнік быў лаканічны: „Так.”).

Урэшце, ніхто не чакаў ад пазета таго, што роспачнага кроку. Пазней ён так матываваў сваё рашэнне: пасля чатырох месяцаў фінансавых праверак часопіса яго добразычліва папярэдзілі: „Прынята рашэнне ізаляваць цябе”. І нават выяздаючы ў Варшаву, ён яшчэ не думаў прасіць палітычнага прыстанішча. Але ўжо там Някляева дагнала інфармацыя аб прадвызначальнай насыці

арышту. Праўда, Замяталін (узначаліўшы, па іранічным акрэсленні паэта, „штаб” па вяртанні старшыні Саюза беларускіх пісьменнікаў) аж да сакавіка гэтага года ў час тэлефонных перамоў прабаваў пераканаць дысідэнта Някляева вярнуцца.

У сакавіку гэтага года па запрашэнні фінскага ПЭН-цэнтра і ў адпаведнасці з праграмай „Пісьменнік у выгнанні” пазет пераехаў у Хельсінкі. Ужо ў кастрычніку (калі Някляеў займаўся ў Мінску перафармленнем пашпарту) стала вядома, што кримінальная справа закрыта ў сувязі з непацвярдженнем данных рэвізіі). Тым не менш, на мінулым тыдні Уладзімір Някляеў зноў выехаў у Фінляндыю, паколькі па яго словам, там яму лепши пішацца і менавіта там ён пачаў працаўца над „ці то фантасмагарычнай аповесцю, ці то раманам абсурду”. На пытанне карэспандэнта „БДГ”, чаму гэту работу нельга завяршыць дома, Някляеў адказаў: „У мяне ж поўна ўсялякіх прымет-прыметачак! Мабыць, я і ў Беларусі дапісаў бы раман, таму што тут Радзіма, тут — флюіды. Але ж гісторыя пачалася там. Калі ў Мінску ў мяне нічога не атрымаеца, буду думаніць, што здзейсніў вялікую памылку. І, ведаючы сябе, пачнун сам сябе папракаць, што, моў, паддаўся ўсё-такі эмоцыям... Мабыць! Не ведаю. Але зусім дакладна разумею, што магу займацца гэтай працай і ў Хельсінкі (прычым не трацячы часу на нішто іншое) яшчэ практична адзін год. І калі не скрыстаю гэту магчымасць, паступлю на шкоду самому сябе літаральнна ва ўсіх адносінах”.

Сяргей ШАПРАН
Беларусская деловая газета
№ 866 ад 9.11.2000 г.

Падтрымай беларускамоўныя фільмы!

Шаноўнае спадарства!

Да Вас звяртаеца Беларускі відэаклуб (БВК) з прапановай падтрымкі выдання і дэманстрацыі відэастужак на беларускай мове.

БВК — суполка Таварыства беларускай мовы (ТБМ), якая паўстала ў 1999 г. з мэтай спрыяння беларускім кінааматарам, у прыватнасці, выданне фільмаў (айчынных і замежных) на беларускай мове. У ходзе сваёй дзейнасці БВК пераклаў на беларускую мову відэофільмы „Пяты элемент” і „Адважнае сэрца”, пэравыдаў фільм „Ісус” з беларускім перакладам. Таксама БВК нядаўна дамовіўся з БАНТ (Беларускай асацыяцыяй незалежнага тэлебачання) на дэманстрацыю на рэгіянальных тэлеканалах фільма „Адважнае сэрца”.

Зараз БВК заканчвае працу над відэазборнікам „Фільмы з узелам Віктара Шалкевіча” (які змяшчае стужкі „Слёзы блуднага сына” і „Салодкі яд кахрання”). На чарзе — мастацкія фільмы „Пан Тадэвуш”, „Агнём і мячом”, „Матрыца”, „Бетховен”, „Красуня”, „Маска”, „Стражаны свет. Юрскі парк-2”, мультфільм „Кароль Леў”. У планах — мастацкая стужка „На чорных лядах” і дакументальны фільм „Вяртанне Міхася Забей-

ды”. Усё названае таксама плануеца дэманстрацаць у беларускім тэлефіры.

Мы гатовыя размісціць Ваш лагатып на вокладцы відэакасеты, а Ваш відэаролік — перад запісам фільма. Таксама, калі Вы будзеце спонсарам таго ці іншага фільма, то падчас яго дэманстрацыі на рэгіянальных каналах будзе дэманстравацца Ваш відэаролік — як спонсара гэтага выдання.

Таксама Вы можаце падтрымаць дэманстрацыю ўжо выдадзеных стужак, размісціўшы сваю рэклamu падчас яго паказу.

Вы можаце падтрымаць нашу дзейнасць, зрабіўшы ахвяраванні. Грошы можна перавесці на разліковы рахунак ТБМ № 3015212330014 у Гардырэзкіі Белбізнесбанка г. Менска код 764 (пры пераводзе з ашчаднай касы камісійны збор не бярэцца). Калі ласка, квітанцыю пра аплату дасылайце на адрес 220107, г. Менск, а/c 150.

Мы спадзяємся, нашы прапановы не пакінуць вас раўнадушнымі.

Наши контакты: 220107, г. Менск, а/c 150, тэл. (017) 213 43 52, 240 78 01, Віталю Станішэўскому, 210 57 87
e-mail: belvidea@hotmail.com
Інтэрнэт: <http://belvidea.cjb.net>

Сябра Муамара

Лукашэнкаўскія сродкі масавай інфармацыі шмат увагі прысвяцілі паездцы свайго ідала ў Лівію. Асабліва цікава гэты візіт прадстаўляўся ў тэлебачанні. Як вядома грамадзянне Рэспублікі Беларусь могуць глядзець толькі адзін канал свайго, нібыту беларускага, тэлебачання, у якім палову часу наўні займаюць прамовы Лукашэнкі. Зразумела, што візіт у Лівіі прадстаўляўся як падзея, якая можа паўплываць на лёс свету. Гаспадар, презідэнт Лівіі Муамар Кадафі, які амаль дваццаць гадоў ізаляеца міжнароднай супольнасцю за фінансаванне тэрарыстаў, лукашэнкаўскім журналістамі бачыўся як адна з найважнейшых асоб сучаснай палітыкі. „Кто знает, кто такой президент Эстонии”, — пытается рытaryчна рускамоўны журналіст мінскага тэлебачання і зараз сам адказаў: „А вот Александр Григорьевич Лукашенко и Муамар Кадафі известны во всем мире не только лично как президенты, но как символы своих стран”. Лівія афіцыйна называецца „Дзяржавай Народных Mac”, а Кадафі — „Правадыром Рэвалюцыі”. Сам Лукашэнка пра гаспадара сказаў наступнае: „Это действительно разумный человек, который думает категориями всего мира”. Кадафі справы ў семідзесятых гады думаў катэгорыямі ўсяго свету. Фінансаваў тэрарыстаў у Лацінскай Амерыцы, Еўропе, Азіі, Афрыцы. Хацеў выклікаць сусветную рэвалюцыю. Пасварыўся нават з савецкім кіраўніцтвам за недахоп энтузізму ў падтрымцы рэвалюцыінага паходу ў свет.

У Трыпалі падчас візіту Лукашэнкі вуліцы былі ўпрыгожаны яго вялікімі партрэтамі. Кадафі ўжо даўно не меў замежных гасцей і таму вітаў Лукашэнку больш энтузіястично чым раней у сацыялістычных дзяржавах віталі правадыра савецкіх камуністай Леаніда Брэжнева. Абодва вялікія палітыкі так часта падалі сабе ў абдымкі, што часам можна было іх нават падазраваць у нейкіх ненатуральных схільнасцях. Несумненна аднак гэтыя амаль парнаграфічныя сцэны былі выкліканы голадам палітычных кантактаў. Дыктатары Лівіі

і Беларусі байкатуюцца элітай дэмакратычных краін, таму партнёрамі для іх з'яўляюцца палітыкі такога ж яны фармату — Фідэль Кастро, Садам Гусейн. Лукашэнку Кадафі адзначыў найвышэйшай лівійскай узнагародай — Ордэнам Рэвалюцыі.

Мінскае тэлебачанне, каментуючы вынікі візіту Лукашэнкі ў Лівію даказала, што ізаляцыя, у якой доўгімі гадамі знаходзілася краіна Муамара Кадафі, у сапраўднасці прывяла да развіцця яе гаспадаркі. Лівійскі рабочы ці селянін, — заявіў каментатар БТ Зімоўскі ў інфармацыйнай праграме „Рэзананс”, — зарабляе цяпер больш чым рабочы ў Вялікабрытаніі. Лукашэнкаўскае тэлебачанне дало такім чынам зразумець сваім грамадзянам, што неўзабаве будуць і яны атрымліваць вышэйшую зарплату чым англічане. Кадафі, — працягваў Зімоўскі, — купляе самыя камфартабельныя аўтамабілі ў Еўропе, а пасля прадае сваім грамадзянам за 25 працэнтаў іх вартасці. Што ж мог падумамъ грамадзянін Беларусі чуючы такія весткі. Магчыма не адзін рабочы ці калгаснік са слязамі ў вачах успомніў Савецкі Саюз, краіну працоўных мас і рэвалюцыі, у якой шмат чаго давалі таксама цалкам дарма. Калі б савецкі грамадзянін пасля публіцыстычнага шоу Зімоўскага, — сёння таксама за сімвалічную цану атрымлівалі б новыя „Мерседэсы”.

Мала хто ў Еўропе звяртае ўвагу на то, што цяпер адбываецца ў Мінску. Еўрапейская грамадствы і палітыкі вельмі хутка змірлыся з фактам, што краіна, якая знаходзіцца ў цяні Расіі, можа існаваць без дэмакратычных устаноў. Нямецкія палітыкі схільныя выбарчы фарсы успрымаць як элемент стабілізацыі і нармальнасці. Проста такая традыцыя ў гэтай частцы Еўропы, — тлумачаць. Найважнейшае, што лукашэнкаўская Беларусь дае гарантую бяспекі нафта- і газаправодам, якімі гэтае съравіна пастаўляеца з Расія ў Еўропу. А то з кім будзе абдымніца презідэнт Беларусі, ці колькі яшчэ людзей бяспледна загіне ў Мінску, так у сапраўднасці г.зв. еўрапейцаў не цікавіць. Гэта ж не іх бізнес.

Яўген МІРАНОВІЧ

з адпаведным зместам: „Не трэцяму Рыму і чацвёртаму рэйху!”, „Молатаў — Рыбентроп, Вік — Іваноў”, „Ганьба Віку!”. Пікетчыкі разварнулі бел-чырвона-белыя сцягі і дэмакратычную разарвалі апошні нумар часопіса „Кур’ер”, у якім быў апублікованы артыкул Аляксандра Фядуты аб Гансе-Георгію Віку.

Дарэчы, дзейнасцю прадстаўнікоў сродкаў масавай інфармацыі незадавленымі аказаліся таксама міліцыянеры, якія ахоўвалі будынкі. Яны патрабавалі ў здымачнай групы НТВ дакументы, якія дазваляюць ім здымачы пасольства. На пытанне здзіўленых журналістаў: „А якім дакументам такая здымка забаронена?” — чалавек у форме параіў... „читаць Венскую канвенцыю”. Невядома, ці энтэвашнікі пакарыстаюцца парадай начытанага супрацоўніка МУС, а вось петыцыю БПС ніхто ў пасольстве чытаць не стаў. Да маладых патрыётаў нават ніхто не выйшаў. Ад неадкладнага арышту за правядзенне несанкцыянаўнага пікету выбавіла іх прысутнасць большай колькасці журналістаў. Урэшце, плакаты ў іх усе ж забралі, а ў лідэра Беларускай партыі свабоды Сяргея Высоцкага перапісалі пашпартныя даныя і адпусцілі. Чакаць павесткі ў суд.

Вадзім ДОЎНАР

Беларусская деловая газета
№ 866 ад 9.11.2000 г.

Ціхі пратэст

Сенсацийнае выкаванне кіраўніка Кансультатыўна-наглядальнай групы АБСЕ ў Рэспубліцы Беларусь Ганса-Георга Віка аб тым, што Арганізацыя па бяспечы і супрацоўніцтве ў Еўропе пхала Беларусь у абдымкі Расіі не засталася незадавленым беларускай грамадскасцю. Адну са спроб абнародавання гэтага факта зрабіла незарэгістраваная Міністэрствам юстыцыі Беларускай партыі свабоды. Аднак арганізаваная БПС акцыя працягвалася нядоўга і была спынена прадстаўнікамі органаў правапарадку.

Прыгадаем, што, выступаючы на адной з канферэнцый у Беластоку, Ганс-Георг Вік сказаў, што „АБСЕ на працягу апошніх шасці гадоў вяла палітыку далучэння Беларусі да Расіі, якая ўступіла на шлях дэмакратызацыі, каб падобным чынам дэмакратызаваць Беларусь”. Сведкамі гэтага сталі многія польскія журналісты і ўдзельнікі канферэнцыі, у тым ліку і з Беларусі. Паводле БПС, Беларусь зноў стала аўт'ектам ажыццяўлення палітыкі перадзелу Усходняй Еўропы паміж Москвой і Берлінам. У час пікету, арганізаванага ў пятніцу (3 лістапада) калі пасольства Германіі, члены БПС трymalі плакаты

У Новай Волі

„Нова Воля велька вёска, маладзёжы многа ў ёй” — запамяталася мне колішня фраза. Падаўся я туды, даведацца, як там цяпер.

Выгляд вёскі, на фоне другіх вёсак Беласточчыны, даволі тыповы: некалькі толькі хатаў, у якіх яшчэ бурліць жыццё, і агромная большасць, у якіх яно адно тлее або і зусім пагасла. У Новай Волі, улічваючы яшчэ суседнія невялічкія Таркароўшчыну і Цісы, працьвае каля 350 душ, — пайнфармаваў мяне солтыс Мікалай Івановіч. Вёска налічвае каля 120 хатаў, з якіх 15 пустуе, а ў трываліці жывуць па адной або дзве асобы. У кожнай населенай хаце — пенсіянер. Старых кавалераў, што ўжо не пажэнцца — трывцаць. Дзявок па сутнасці няма, бо і тыя некалькі маладых, што начуюць у вёсцы, даязджаюць на працу ў Беласток.

У Новай Волі працуе яшчэ школа-пансіонат, у якой вучыща 55 вучняў з Новай Волі, Барщчава, Юшкавага Груда, Плянтаў, Сущы, Супруноў і Імшару. У шостым класе дзесяцёра дзяцей, а ў нулявым — дзесяць. Да школы налічвае каля 800 учніў. Навапольская школа вядзе дарвінаўскую змаганне за быт са школай у Шымках; утрыманне апошняй даволі каштоўнае з-за памераў будынка, таму мясцовая можа састаўляць ёй канкурэнцию.

Сем гаспадароў у Новай Волі спецыялізуецца ў прадукцыі малака і ад іх сыворону забірае машына з малачарні ў Бельску. Раней „гаспадары” тут беластоцкі „Мітэк”, які два месяцы назад прарабаўся. Адзін гаспадар мае трываліці дойных кароў і пятнаццаць маладнякі. У вёсцы працуе пункт прыёму малака, які калісь вясковыя паставілі грамадскім чынам, а цяпер нейкім фокусам пастаўшчыкі малака павінны яго адкупіць ад згаданага „Мітэкса”... Пецирх гаспадароў займаюцца свінагадоўляй. Раслінны прадукцыяй — вырошчваннем броварнага ячменю, пшаніцы і рапсу — займаецца адзін гаспадар; гэта гарадоцкі войт Яўген Семянюк, які абрабляе бацькаву і дзядзькаву гаспадаркі. А сам солтыс Івановіч вядзе фірму лясных паслуг, якая займаецца ўсімі відамі лясной дзейнасці: ад пасадкі, праз абжынку і памазку, да высечкі.

У вёсцы трыв камбайны, каля пяцідзесяці легкавушак, з сорак трактароў — некаторыя гаспадары маюць апошніх нават па чатыры. Ёсць каля дваццаці коней, столькі ж авечак і з дзесятак коз. Раней была тут яшчэ ферма гусей, пасля курэй, але даўно ўжо спыніла дзейнасць.

Два гады таму паставілі тэлефоны ўсім што хацелі. Таксама два гады таму пабудавалі водаправод, аднак цік

вады ў ім такі слабы, што нават да тушэння пажару непрыгодны. Каналізацый няма, бо пракладваюць яе яшчэ толькі ў Міхалове.

У вёсцы працуе адна крама; аб'язныя крамы не прыяджаюць, бо іх уласнікам з'яўляецца ўладальнік мясцовай. Многія нававольцы робяць пакупкі ў недалёкім Міхалове. Была яшчэ крама „У Галінкі”, аднак стаяла яна побач царквы і забаранілі продаж алкагольных напояў у ёй, хаця сам бациушка першым падпісаўся за дазвол на згаданы продаж. Такім чынам дзейнасць гэтай крамы стала нерэнтабельная. Калісь у вёсцы быў Клуб селяніна, але спыніў дзейнасць, бо няма каму яе адрасаваць і не было нават каму ў ім стаяць...

У Новай Волі яшчэ тлее будаўнічая дзейнасць. Мадэрнізуюцца аборы, адзін жыхар будзе ставіць хату. Падарожнаму, які праезджае праз вёску, кідаецца ў вочы імпазантны будынак новаўзвядзенай плябаніі. Пра апошнюю пабудо-

ву згануў я солтысавай маці. Высвятліла яна мне, што старая плябанія патрабавала рамонту і прыходжане дайшлі да высновы, што лепш пабудаваць новую. Тры гады яны калядавалі па два тыдні і за тыя гроши паставілі плябанію. Усё арганізаваў новы бациушка, пра якога мая субядніца сказала, што такога яшчэ ў Новай Волі не было: добры арганізатор і вельмі добры для людзей; пра ўсё пытая, інфармуе, абвішае. А вось той, што раней быў, высек чатыры ясені і калі яго спыталі, дзе гроши за іх, той адказаў, што пратіў. І так ён быў адбіў людзей ад царквы, што ўжо толькі сам распальваў кадзіла і сам выносіў вянцы маладым. А могілкі як запушчаныя былі! То ж гэты новы купіў гербіцыды, ачысціў імі могілкі, а на кучы смецця, што за тынам „красаваліся”, недзе выстараўся бульдозер... Та-кога яшчэ ў Новай Волі не было!

Аляксандар ВЯРБІЦКІ
Фота аўтара

Прыкладныя гаспадары

[1 ♂ працяг]

лі. Нядаўна вярнулася і не ведаюць яшчэ за што брацца. У сельскай гаспадарцы няма стабільнасці, а і рэнтабельнасць невялікая. Зараз жа за цэнтнер пшаніцы толькі каністру аўтолу купіш, — заяўляе Ян Адамчук.

Ян Адамчук гаспадарыць самастойна ад 1983 года. Раней гадаваў па 100 авечак у год і займаўся расліннай вытворчасцю. Зараз гаспадарыць на 50 гектарах добрай зямлі. Сее, у галоўным, пшаніцу і кукурузу, апрацоўвае поле сваімі машынамі. Купіў трыв трактары, камбайн і іншыя гаспадарчыя машыны для расліннай вытворчасці. Усе машыны кансервуюцца пасля працы і ставіць у гаражы на суседнім панадворку. На панадворку падмятаюцца пасля кожнай сельскагаспадарчай работы, а найбольш з гэтym занятку восенню, калі сиплецца лісце. Аднак за парадкам на-гляджаюць усе члены сям'і і гэта прычынілася да перамогі ў конкурсе „Бяспечная сельскагаспадарчая сядзіба” ды да вылучэння гаспадаркі Адамчукоў у сёлетнім конкурсе „Аграліга” сярод гаспадароў Падляшскага ваяводства.

У конкурсе на самую лепшую сядзібу, які праводзіўся ў 1995 годзе, гаспадарка Яна Адамчука заняла другое месца ў бытлым Беластоцкім ваяводстве.

— Нягледзячы на засуху, плён у мяне быў лепшы, чым у мінулым годзе. Азімая пшаніца абрадзіла, у сярэднім, па шэсць тон з гектара. Слаба плацілі летам, то 90 тон пакінуў, чакаючы лепшай цаны. Гадоўлю авечак звёў, бо прыбытак быў вельмі мізэрны. Воўну, напрыклад, амаль дармова трэба было аддаваць. Зараз гадую толькі адну карову, каб сабе малако было і апрача расліннай вытворчасці спрабую заняцца апрацоўкай драўніны.

Аўчарня спадарства Адамчукоў перароблена на вытворчыя памяшканні, у якіх паспрабавалі ўжо выконваць драўляныя пліты, што выкарыстоўваюцца ў вытворчасці мэблі ды пачалі высылаць іх у Нямеччыну. Задумоўваюцца таксама, ці не дастасаваць стары драўляны будынак, што стаіць па-суседску, для агратурыстычных мэт.

— Самымі лепшымі для мяне былі восьмідзесятагоддзя гады, калі добра плацілі за сельскагаспадарчыя прадукты і было за што ўсе машыны купіць. Зараз нашы гаспадары дабіваюць „спішэнт камуністычны”, бо апошнім часам мала хто купляе новыя гаспадарчыя машыны. Цяпер у нашай вёсцы мала гаспадароў дапенсійнага ўзросту.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Ці будуць вырашаць гміны?

— Пасля славутай белавежскай сустрэчы не было ніякіх размоў наконт прарапанавана пашырэння парку на ўсю Белавежскую пушчу. Ніхто таксама не даў нам ніякай канструктывнай прарапановы ў справе аховы Белавежскай пушчы. Вядома толькі, што ў Белавежскім парку апрацаўвалі новыя варыянты пашырэння парку, але ніхто не прыслалі яго нам як альтэрнатыўную ўрадавую прарапанову. Толькі цяпер намеснік міністра аховы асяроддзя Януш Радзяёўскі паведаміў, што праз два тыдні атрымаем канкрэтную прарапанову вырашэння аховы пушчы, — заявіў стараста Гайнаўскага павета Уладзімір Пятрочук пасля спаткання з пасламі Сеймавай камісіі па справах тэрытарыяльных самаўрадаў і рэгіянальнага развіція.

Члены згаданай камісіі, з пасламі Владзіміром Цімашэвічам і Сяргеем Плевам 22 кастрычніка 2000 года наведалі Белавежскую пушчу і ў Тапіле сустрэліся з прадстаўнікамі самаўрадавых улад Гайнаўшчыны — старшынёю Саюза гмін Белавежскай пушчы і заадно бурмістром Гайнаўкі Анатолем Ахрыцюком ды старастам Гайнаўскага павета Уладзімірам Пятрочукам. У час сустрэчы гаварылася пра магчымасць пашырэння Белавежскага парку на тэрыторыю ўсёй пушчы і складанасці ад гэтага для самаўрадаў. Гайнаўская самаўрадавыя дзеячы чарговы раз выказваліся за актыўную ахову пушчы і экалагічную камуніяльную інвестыцыі, выступаючы супраць прарапанаванага праекту пашырэння парку.

— Зварнуў я ўвагу на недахоп фінансавых сродкаў, патрэбных для дзейнасці самаўрадавых структур нашага павета ды выступіў за хутчэйшае прыняцце новага закона аб фінансаванні павятоўных структур. Дала б яна магчымасць

сродкі на дзейнасць паасобных арганізацыйных адзінак павета размяркоўваць на месцы, — пайнфармаваў стараста Уладзімір Пятрочук.

У Беластоку 23 кастрычніка г.г. паслы спаткаліся з прадстаўнікамі самаўрадавых улад Падляшскага ваяводства, на тэрыторыі якіх знаходзяцца нацыянальныя паркі, з працоўнікамі паркаў і леснікамі. Прадстаўнікі лакальных улад звярталі ўвагу на неабходнасць будовы інфраструктуры патрэбнай для развіція турызму яшчэ перед пашырэннем паркаў.

У сувязі з падпісаным „Кантрактам для Белавежскай пушчы” самаўрады Гайнаўшчыны атрымалі на інвестыцыі ў 1999 годзе 8 мільёнаў 750 тысяч злотых, а ў 2000 годзе — 6 мільёнаў 500 тысяч злотых. Каб, прыкладова, будаваць водаправоды ды ліквідаваць вугальні кацельні і гэтым самым зменышыць забруджванне асяроддзя, да дзяржаўных сродкаў бедныя прыпушчанскія гміны вымушаны былі далажыць столькі ж грошай са сваіх бюджетаў — у многіх выпадках крэдытных. Актыўная ахова Белавежскай пушчы можа быць спынена, бо намеснік міністра аховы асяроддзя Януш Радзяёўскі заявіў у Беластоку, што ў наступным годзе гмінам не будзе грошай у рамках „Кантракту для Белавежскай пушчы”.

Сейм 12 кастрычніка г.г. увёў змены ў закон аб ахове прыроды. У адпаведнасці з імі, стварацца новыя паркі, ліквідаваць павялічваць або паменшваць існуючыя можна толькі са згоды мясцовых самаўрадаў і наўрадавых арганізацый на гэтай тэрыторыі. Калі гэтыя змены набудуць законную сілу, без згоды самаўрадаў Гайнаўскага павета не будзе можна павялічыць тэрыторыю парку на ўсю Белавежскую пушчу.

Аляксей МАРОЗ

Сага аб Туранках

Юрка (першы справа) ідзе ў школу. 1936 год.

5. Юры ТУРОНАК

На Беларусі ў мяне часта пыталіся, расказвае Юрка Туранак, як я дайшоў да беларускай свядомасці. А я ж не даходзіў. Калі ў Дукштах бацька яшчэ на сіў мяне на руках, я бачыў на сценах партрэты Свяяка, Францішка Багушэвіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа. Наш дом за агароджай гэта была наша крэпасць. Бацькі гаварылі па-беларуску між сабою і з дзецьмі, а таксама патрабавалі, каб так гаварылі і дзецы між сабою. На вуліцы, аднак, усе размаўлялі па-польску, у школе, касцёле, установах панавала афіцыйная польшчына, і гэта імпанавала нам, малым, неразумным. Па-польску мы гутарылі за парогам хаты з сябрамі. У выніку гэтага часамі і мы з Андрэем пачыналі перашэптацца па-польску. Калісці пачуў гэта бацька і даў нам адпаведнае павучэнне, падмацаванае ў адносінах да старэйшага сына папругай. Больш такіх эксперыменту мы не рабілі.

Па-беларуску я ніколі не вучыўся, але літары ведаў яшчэ да школы. За гэтым сачыла маці. Чытаць і пісаць па-беларуску я пад яе наглядам вучыўся з „Першых зярнітак” Паўловіча. Да сёння памятаю першыя вершыкі, якія я развучыў на памяць: „Я шавец маладзец”, „Былі ў бацькі троны”, а таксама песні, якія бацька співаў, іграючы на гітары: „Камар лазню тапіў”, „Чаму ж мне не пець”, „Конь бяжыць, зямля дрыжыць”. Памятаю і беларускія песні, якія співалі мама, і ўсю ту хатнюю атмасферу, якою дыхалі не толькі дарослыя, але і мы, дзецы. Я думаю, што нават служанку Янью, якая працавала

у нас некалькі гадоў, бацькі „выпісалі” з Браслаўшчыны, каб мы мелі самы непасрэдны контакт з Беларуссю.

Навокал Дукштаў было найбольш літоўскіх вёсак. У некаторых жылі таксама рускія стараверы. Палову жыхароў Дукштаў складалі яўрэі, а другую палову — літоўцы, палякі, рускія і зусім няшмат беларусаў. Было яшчэ пару татарскіх сем'яў. У мястэчку былі дзве яўрэйскія і адна польская школа. У яе і пачаў хадзіць восенню 1936 года.

У верасні 1938 года неспадзянка, не дачакаўшыся лекарскай дапамогі, памёр у гарачцы мой бацька. Мне, найстарэйшаму, было тады дзеўчыць гадоў. Андрэй быў на два гады маладзейшы, а Міхасю споўнілася толькі тры. Маці пачала меркаваць, каб вярнуцца на сваю Беласточчину. Перашкодзіла вайна

і розныя новыя граніцы. Пачалі мняцца палітычныя рэжымы: пасля развалу Польшчы ў верасні 1939 года прыйшла Чырвоная Армія, у канцы каstryчніка Дукшты далучылі да Літвы, у чэрвені 1940 года зноў прыйшла Чырвоная Армія і стварылася Літоўская ССР, праз год — немцы і ў ліпені 1944 года — Чырвоная Армія. Толькі тады мая маці з трывама сынамі змагла вярнуцца на Беласточчину. Народная Польшча была для мяне сёмым палітычным рэжымам, у якім давялося жыць у перыяд 1939-1945 гг.

У канцы каstryчніка або ў пачатку лістапада 1939 года, пасля некалькіх днёвага перапынку зноў пачаліся заняткі ў школе, аднак гэта была ўжо не польская, а літоўская школа. І тут я перажыў шок: калі вярнуўся ў свой чацверты клас, высветлілася, што трои чвэрці маціх аднакласнікаў „забыліся” польскую мову. Давялося мне вельмі хутка засвоіць літоўскую мову, чаму спрыяла паслядоўная літуанізацыя публічнага жыцця ў мястэчку. Яе я ведаю да сёння.

Можа, нехта не зразумеў бы гэтага, але літоўская школа (спачатку Дукштанская пачатковая, якую я закончыў у 1942 годзе, а пасля літоўская Віленская гімназія нумар 1, у якой я вучыўся троі гады) спрыяла ўмаценню маёй беларускай самасвядомасці. Справа ў тым, што літоўская школа была вельмі нацыяналістычная. Там вучылі любіць свой народ. Для іх гэта была Літва, для мяне — Беларусь.

Калі ўжо мы вярнуліся на Беласточчину і я, жывучы ў Трыпуніях, вучыўся ў беластоцкім ліцэі, мне аднойчы настаўнік загадаў расказаць пра Грун-

Юры Туранак сёня.

Фота Ады ЧАЧУГИ

ў Ольштыне, дзе ён закончыў апошні клас ліцэя і дзе жыў у інтэрнаце.

Потым ужо было лягчэй. Была стыпендыя, калі Юрка паступіў у Шчэцінскую гандлёвую акадэмію. Там трэба было вучыцца троі гады.

Пасля яе заканчэння ён знайшоў пакойчык у Варшаве і, працуячы ў ЦІЭХу — Цэнтралі па імпарту і экспарту хімікатаў, закончыў чацверты курс у СГПіСе і атрымаў дыплом магістра эканамічных навук.

Ад 1950 па 1955 год Юрка Туранак працаваў у ЦІЭХу і на Кафедры эканамічнай географіі Вышэйшай школы планавання і статыстыкі ў Варшаве (СГПіС). У пачатку 1956 года ён перайшоў працаваць у Польскую зневінгандлёвую палату, якая праз год пачала выдаваць газету „Rynki Zagraniczne”. Там Ю. Туранак працаваў сорак гадоў, вывучаючы кан’юнктuru рынку хімічных прадуктаў. Апублікаваў шмат спецыялістычных артыкулаў, выдаў кніжку „Польшча на міжнародным хімічным рынке” (1972). Шмат гадоў удзельнічаў, будучы дэлегатам Польшчы, у працы Камітета хімічнай прымеслівасці Еўрапейскай Эканамічнай Камісіі ў Жэневе, а таксама ў арганізацыі польскіх гаспадарчых выставак у розных еўрапейскіх краінах, у тым ліку ў Беларусі.

Хаця ўжо ад 1994 года Юрка Туранак на пенсіі, то працаваў далей — у „Rynkach Zagranicznych” і ў Інстытуце славістыкі Польскай акадэміі навук у якасці дарадчыка. Сапраўдным пенсіянерам, калі не лічыць даследчыцкай працы, стаў толькі ў гэтым годзе.

... У лютым 1956 года, успамінае Юрка Туранак, я ўключыў радыё і пачаў, што стварылася Беларуское грамадска-культурнае таварыства. Была гэта істотная падзея, якая вызначыла націрунак маёй грамадскай дзеянасці.

(працяг будзе)

Ада ЧАЧУГА

Кангрэс культуры Вармії, Мазураў і Павіслія

Больш за сто творцаў і аніматараў культурнага жыцця з паўночна-ўсходняга рэгіёна дыскутувалі 14 каstryчніка г.г. у Ольштыне пра патрэбы культуры. Большасць гасцей выказала незадавальненне сённяшнімі ўстановамі не толькі з прычыны недахопу фінансавых сродкаў для патрэб культуры, але і з увагі на сам спосаб думання пра культуру як у рэгіёне, так і ў дзяржаве.

Галоўная спрэчка адбывалася ў дванаццатай групе беларусы Тамара Болдак-Яноўская з мужам, Іааннай і Яраславай Мусько ды я; былі таксама немцы і украінцы. Дыскусію вакол тэм „Нацыянальныя меншасці ў развіцці культуры на Вармії

і Мазурах” вёў Віктар Марэк Лейк. Даклад п.з. „Ахова правоў члену нацыянальных меншасцей — асноўныя документы” прачытала Тэрэса Абрамовіч-Лейк. Мы даведаліся пра сістэму ААН, АБСЕ і Савета Еўропы. Падчас дыскусіі Болдак паставіла закід, што дыскрымінаваць яе творчасць, не выпускаючы яе ў кніжкі па той прычыне, што яна — беларуска.

Кангрэс прыняў 26 пастаноў. Пабачым, як Маршалкоўская управа ў Ольштыне паставіла да іх, у тым ліку і да задумы арганізацыі Іааннай Мусько беларускага хору.

Такі кангрэс патрэбны і ў Беластоку — каб гаварыць пра культуру на вёсцы.

Андрэй ГАЎРЫЛЮК

Дзікае паляванне

8 лістапада па расійскім тэлеканале ОРТ дэманстраваўся дакументальны фільм „Дикая охота”, прысвечаны тэлеаператору Зміцеру Завадскаму, які некалькі месяцаў таму быў пакінуты працаў у Мінску. Рэканструкцыя ўздарнення фатальны дзень заняўся карэспандэнт ОРТ Павел Шарамет, супрацоўнік загінуўшага. Зміцер Завадскі, які пачаткова працаваў у камандзе презідэнта Аляксандра Лукашэнкі, апошнім часам, паводле маці загінуўшага, адчуваў небяспеку. Суседзі Завадскага калі дома заўважылі невядомых мужчин на машыне. Павел Шарамет, якога Зміцер Завадскі меў сустрэць на аэрадроме, знайшоў пакінутую ў недазволенім для паркавання месцы машыну саслужыўца.

Загаловак і змест фільма адназначна падказваюць, што дзікае паляванне на нявыгадных рэжыму людзей арганізуе не кароль Стак. „Бомба!” — заяўў усехвалівна пабачыўшы фільм знаёмы гродзенец.

Віталь ЛУБА

Нельга існаваць без карэння

2 лістапада 2000 года мінула 70 гадоў з дня нараджэння Аляксандра БАРШЧЭУСКАГА (Алеся БАРСКАГА). Дзяцінства яго праішло ва ўмовах сельскага бытавання, у безупыннай сувязі з прыродай, у дачыненні з працай і абавязкамі сялян, пакінула след ва ўспрыманні ім свету і ў пачуцях на цэлае жыццё.

Навуковец, паэт і перакладчык, незалежна ад прабытай цяжкай аперацыі на сэрцы, працягвае выконваць абавязкі загадчыка Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта, вядзе заняткі па беларускай літаратуре ў Люблінскім ўніверсітэце імя М. Кюры-Складоўскай.

З Юбілярам аб творчасці, Малой Айчыне і беларускай інтэлігенцыі гутарыць Янка Жамойцін.

— Твая творчасць, як і большасці белавежцаў, цесна звязана з Малой Айчынай — Беласточчынай, з карэннямі сельскага бытавання. Не зрадзілася ўсё ж такі яна з культурнай пустечы. У якой ступені, на Твой погляд, паўплывала і на Тваю пазію, і на літаратуру белавежцаў наогул культурная спадчына беларускага народа?

— Як ніводная расліна ці дрэва не мо-

гуць існаваць без карэння, так і пісьменнік не можа жыць і тварыць без арганічнай сувязі з роднай глебай. Для мяне гэтай глебай з'яўляецца ўся рэчаіснасць Малой Башкайшчыны і рэчаіснасць Башкайшчыны Вялікай, якую ты называеш „культурнай спадчынай беларускага народа”. Думаю, што Малая і Вялікая Айчына — гэта два крылы, дзякуючы якім можам узлятаць у паветра і імкнуцца да сонца. Мяне палохаюць тэя паэты, якія пішуть так, як бы ў іх не было ні Малой, ні Вялікай Башкайшчыны. Можна быць вольным ад палітычных страсцяў, свабодным ад ідэалогіі партый, але нельга быць незалежным ад Айчыны. Я ёю зняволены быў, ёсць і буду. І ў гэтым „палоне” адчуваю сябе вельмі добра. Ен для мяне жыватворны і неабходны, так як вада, паветра і ежа. Без дзвюх Айчын я не быў бы я.

Стаўся б пустым вакуумам і забіў бы самога сябе.

— Як Ты ацэньваеш сучасныя суданосіны і ўзаемныя ўплывы літаратурнай і наогул культурнай дзейнасці „белавежцаў” з пісьмовасцю і культуратворствам Метраполіі, ды ў чым заключаецца Твой асабісты ўдзел у гэтых адносінах?

— Зразумела, што нельга жыць, дзейнічаць і тварыць у ізаляванай пустечы.

У нас два вялікія ўзоры: літаратура беларуская і літаратура польская. Чытаючы белавежцаў, не цяжка адгадаць, хто з іх з якой літаратуры чэрпае натхненне і ўзоры. Я асабіста ў ранні перыяд творчасці ўглядаўся перад усім у беларускую літаратуру, на такіх пісьменнікаў як Я. Купала, М. Багдановіч, Я. Пушча, У. Дубоўка і Н. Арсеніева. У пазнейшы перыяд у большай ступені пачала мяне вабіць польская пісьмовасць. Сёння, не адкідаючы ні беларускага, ні польскага ўзору, стараюся са-мастайна мадэрнізаваць сваю паэтычную фразу. Кіруюся аднак безупынна думкай аб тым, каб тое, што пішу, было камунікатыўным і зразумелым для сярэднеадукаванага чытача. Што датычыцца маіх асабістых контактаў з польскай і беларускай літаратурай, дык стараюся іх развіваць у такіх формах, як пераклады з беларускай мовы на польскую і наадварот.

— Наколькі відавочны ўплыв беларускай філалогіі ў Варшаве і беларусістыкі Беластоку на стан беларускай інтэлігенцыі ў Польшчы?

— Я ганаруся тым, што болей за 90% настаўнікаў беларускай мовы ў пачатковых і сярэдніх школах на Беласточчыне — гэта мае магістранты. Найбольш мяне ўзрушыла настаўніца беларускай мовы ў Бельскім ліцэі, мая даўняя магістрантка, якая некалькі гадоў таму прыслала ў Варшаву на нашу беларусістку сваю дачку. Дарэчы, гэта вельмі добрая і салідная студэнтка. З другога боку, балюча перажываю тое, што ў большасці выпадкаў мае даўнія студэнты, а сённяшнія настаўнікі зарабляюць усяго каля 300 долараў у месяц. Горача прагнун, каб так нашым выпускнікам, як і ўсім іншым беларусам у Польшчы жылося больш заможна і багата. А ўвогуле, дык хачу сказаць, што, у істоце, беларускай інтэлігенцыі, так на Беласточчыне, як і ў іншых рэгіёнах Польшчы ёсць вельмі мала або няма яе зусім. Гаворачы аб нацыянальной інтэлігенцыі, маю на думцы тэя асобы, якія, як у працы, так і ў штодзённым жыцці, культивуюць беларускую тоеснасць і беларускую нацыянальную свядомасць і карыстаюцца паўсюдна беларускай мовай. На жаль, нацыянальны ніглізм датычыць не толькі шэраговых чыноўнікаў, але таксама і многіх беларускіх пісьменнікаў,

якія ў штодзённым жыцці, па сутнасці, не карыстаюцца роднай мовай.

— Пражытыя 70 гадоў і амаль 45 гадоў літаратурнай, павуковай і грамадской дзейнасці схіляе, безумоўна, да рэфлексіі і падсумавання мінулага этапу. Ці хацеў бы Ты падзяліцца сваімі рэфлексіямі на гэтую тему, ацаніць з перспектывы часу Літаратурнае аб'яднанне „Белавежа”, якому Ты старышынстваў на працягу некалькіх гадоў і выявіць сакрэт Тваіх намераў на будучыно?

— Асноўная мая рэмінісанцыя такая, што час — гэта хутканогі, ці можа быстракрылы жулік, які безадказна ўсё хутчэй і хутчэй імчыць у вечнасць, пазбаўляючы пры гэтым нас духоўных і фізічных сіл. Пры гэтым ён — з'ява надзвычай справядлівая, бо ўсіх людзей трактуе аднолькава. Так ці інакш, маё мінулае ўсё даўжэйшае, а будуча ўсё карацейшае. Але ж гэта датычыць усіх людзей на свеце. Будаваць вялікія планы тады, калі чалавек праішоў 70 гадоў, па сутнасці, няма сэнсу. Я ўсё ж такі цешуся, што перажыў ужо 5 дзяржайна-грамадскіх эпох: перыяд даваенай Польшчы, савецкай улады, гітлероўскай Германіі і Народнай Польшчы. Зараз жыву ў эпосе новай Польшчы, якую сам не ведаю як называць. Я щаслівы, што ніводная з гэтых сістэм ні маё сям'і, ні мяне асабіста не праследавала. Ніхто з маёй сям'і ніколі не быў у судзе і не сядзеў у турме. З гэтага вынікае, што маё жыццё было наогул шчаслівым. Што датычыцца творчых планаў на будучыню, дык хацеў бы напісаць книгу аб сваім жыцці, паказаным на фоне тых грамадскіх і палітычных эпох, у якіх я жыў і якія добра запамятаў. А рэшты падкажа само жыццё. А што падкажа, не ведаю.

А Літаратурнае аб'яднанне „Белавежа” павінна існаваць і дзейнічаць. Тым болей, што носіць яно назуву, запрапанаваную дзесяткі гадоў таму мною. На адным з пісьменніцкіх семінараў я для нашага руху запрапанаваў тры назвы: „Белавежа”, „Падляшша” і „Пошук”. Большаясьць удзельнікаў выказалаася за „Белавежу”. І так яно засталося да сёння. Што датычыцца мяне асабіста, дык мне ніякая арганізацыйная структура непатрэбная. Для творчага працэсу мне неабходныя папера, ручка, стол, час і спакой. І болей мне нічога не трэба.

— Даўкую за размову.

3 працы нашых радных

Супрацоўніцтва будзе

Спяшаемся паведаміць, што нешта кранулася ў справе супрацоўніцтва з нашымі ўсходнімі суседзямі, а значыць гэта, што радныя, якіх мы выбіралі, не спяць у шапку.

Радны Сейміка Падляшскага ваяводства Янка Зенюк у канцы жніўня гэтага года накіраваў Кшыштаfu Юрэлю, старшыні Сейміка Падляшскага ваяводства, інтэрпеляцыю, у якой прапанаваў наладзіць супрацоўніцтва з Гродзенскім абласным саветам дэпутатаў.

Мы гутарылі з Янкам Зенюком. Думка пра тое, сказаў ён нам, што трэба разгледзець справу супрацоўніцтва з Гродзеншчынай, нарадзілася ў мяне тады, калі мы прымалі „Прыярытэты супрацоўніцтва Падляшскага ваяводства з замежжам”. Я вырашыў пагаварыць з уладамі, дэцыдэнтамі. Усе былі „за”, але ніхто нічога канкрэтнага не рабіў у гэтай справе.

Мне хацелася наладзіць перш за ўсё сувязь нашых, беластоцкіх радных з дэпутатамі абласного савета дэпутатаў

Гродзенскай вобласці. Пытанне: ці яны захочуць?

Я пагаварыў з тагачасным консулам Рэспублікі Беларусь Паўлам Латушкам, а ён, у сваю чаргу, правёў размову са старшынёю Гродзенскага абласнога савета дэпутатаў. Старшыня выказаў за давальненне, пачуўшы пра перспектывы такога супрацоўніцтва.

Тады толькі я вырашыў у пісьмовай форме звярнуцца да старшыні Сейміка Падляшскага ваяводства, дзе канкрэтна запрапанаваў, каб мы запрасілі дэлегацыю дэпутатаў Гродзеншчыны.

На сустрэчы мы змаглі б аблекаўваць формы і галіны нашага супрацоўніцтва ў 2001 годзе і наступных гадах.

Нашы блізкія — гістарычныя, культурныя і гаспадарчыя сувязі з Гродзеншчынай астайлі ў апошні час. Каб вярнуць нармальныя прыгранічныя адносіны, мы мусім наладзіць новыя контакты між уладамі, якія вырашаюць гэтыя праблемы. Павінны ж вырашаць іх канстытуцыйна выбраныя ўлады.

Найважнейшая справа ў супрацоўні-

цтве — абмен вопытам самакіравання. У нас ужо ёсць пэўныя вопыт, ад гміны пачынаючы і на ваяводстве канчаючы, як трэба вырашаць праблемы нашых жыхароў.

Вельмі важнае тут таксама грамадска-гаспадарчае і культурна-асветнае супрацоўніцтва. Нам патрэбны прыгранічны абмен таварамі. Мы прадавалі б тавары, якіх у нас прадукуеца праизмерна, а ў суседзю за мяжою іх не хапае. Ад іх мы куплялі б сыравіну ці іншыя тавары, патрэбныя нам (напрыклад, будаўнічыя матэрыялы). Рабілі б мы гэта без цэнтральных пасрэднікаў, а значыць — танней.

Вельмі істотнае і культурна-асветнае супрацоўніцтва, я тут маю на думцы перш за ўсё навучанне беларускай мовы ў нас і польскай мовы на Гродзеншчыне.

Усё гэта будзе ўпłyваць на паліпшэнне суседскіх, братэрскіх адносін, павялічыць узаемадавер у судносінах паміж грамадскасцю, якая праімае ў Падляшскім ваяводстве і ў Гродзенскім вобласці на Беларусі.

Старшыня Кшыштаф Юрэль, гаворыць Янка Зенюк, аднёсся да маёй інтэрпеляцыі станоўча і запрапанаваў Управе Падляшскага ваяводства арганізаваць на Гродзеншчыну візіт дэлега-

ці дэпутатаў Гродзенскага абласнога савета дэпутатаў.

Маршалак Падляшскага ваяводства таксама станоўча аднёсся да гэтай працяговы. У пісьме, якое я атрымаў ад яго, ён падкрэсліў, што дагэтуль супрацоўніцтва з Брэсцкай і Гродзенскай абласцямі (у галіне аховы асяроддзя, воднай гаспадаркі, турызму і спорту, адукцыі і культуры, а таксама прамоція малых прадпрыемстваў) вялося на ўзроўні ваяводскіх установ.

У гэтай сітуацыі ідэя пашырэння нанейших контактаў на гаспадарчае, культурнае і навуковае супрацоўніцтва на ўзроўні рэгіянальнага самакіравання, а да таго абмен вопытам у галіне арганізацый і ролі самакіравання ў жыцці лакальнай грамадскасці з'яўляеца надзвычай цікавай і важнай працяговай, напісаў мne ў адказ віцэ-маршалак Падляшскага ваяводства Аляксандр Усакевіч.

Пасля апошніх маіх размоў, сказаў нам радны Янка Зенюк, я могу меркаваць, што да такой сустрэчы радных Падляшша і дэпутатаў Гродзеншчыны неўзабаве дойдзе. Думаю, што падзяліць нам не толькі ўлады, але і (а мо перш за ўсё) звычайнія людзі.

Выслухала і запісала Ада Чачуга

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Навучэнцы беларускай мовы ў Нарве з настаўніцай Нінай Абрамюк.

Наш клас — наш гонар

Школа ў Нарве

У Нарве чакала нас арыгінальнае прывітанне. Спецыяльна на конкурс тамашнія навучэнцы склалі верш „Наш клас”.

У школе новы кабінет беларускай мовы. Апрача класа, у Нарве рыхтуюць міні-музей. Экспанаты прыносяць вучні; сярод збораў цікавыя сельска-бытавыя прылады, як ма-шынка да фармавання сыру. З той

прычыны, што ў школу ходзяць вучні з 50 (!) вёсак, музей будзе паказаць вялікі абшар нашага рэгіёна.

— Справа музея — праект на будучыню, — адзначае настаўніца беларускай мовы **Ніна Абрамюк**.

Вернемся, аднак, да класа. У вочы зразу кідаецца ангажаванасць вучняў. На сценах многа газетак. Іхняя тэматыка разнастайная — пачынаючы з рэгіональных каштоў-

насцей, як „Мой родны кут”. Побач прозвішчы „Сыноў Беластоцкай зямлі”; тут пералічаны асобы з жыщца беларускай нацыянальнай меншасці: Сакрат Яновіч, Лявон Тара-севіч, Віктар Швед, Алесь Барскі, паслы ў сейм РП — Янка Сычэўскі і Сяргей Плева.

— У нас ужо два разы гасціваў народны паэт Мікалай Лук'янюк з Бялкоў. Гэтыя сустрэчы атрымаліся надзвычай цікавыя і мы рашылі пра гэта зрабіць таксама настенную газету, — паказвае чарговы стэнд настаўніца.

Найбольш месца адводзіцца дзеянням і творчасці вучняў, іх дасягненнем. Вось, хаця б, дасягненні ў предметных конкурсах беларускай мовы, якімі славіцца школа,

Айчына

Мой родны дом.
Маё
Маленькае шчасце.
Мая бацькаўшчына.
Бацькі, якія заўсёды
Чакаюць мяне.
Сябры, якія памогуць
Калі толькі трэба.
Гэта
Мая малая айчына.

Толькі маё

Жыццё
толькі маё.
Неба
толькі маё.
Сонца
толькі маё.
Зоркі
толькі мае.
Сны...
Толькі мой
ты.

Іаанна КАНАНЮК,
II „а” кл. Гімназіі ў Нарве

Наша месца!

Вёскі, у якіх жывуць нашы дзядулі і бабулі — малыя, старыя і часта няма ў іх нават тэлефона. Чаму мы так любім ездзіць да іх на розныя святы? Таму, што толькі там мы адчуваєм сапраўднае жыццё людзей. Традыцыі, якія ў вялікіх гарадах ужо не працягваюцца. Таксама мы не ўяўляем сабе канікул без адпачынку ў бабулі. Калі мы ўстаєм раніцай і чуем, як у акно стукае галінка дрэва, мы адчуваєм, што гэта наша месца. Мы адъязджаем дадому з надзеяй, што вернемся зноў у наступным годзе. І найважнейшае — вяртаемся мы!

Іаанна КАНАНЮК

заны здымкі і артыкулы з Кашубаў, са Старыны.

— І самі ладзім супрацоўніцтва з іншымі школамі. Вельмі карысныя контакты Нарва наладзіла з Гарадком. Кожны год дзеці і бацькі супракаюцца на супольным мерапрыемстве і там прэзентуюць свае дасягненні і мастацкія дзеянні.

— Збіраемся наведаць музей Да-

„Мой родны кут, як ты мне мілы...”

— гэта слова вялікага беларускага пісьменніка Якуба Коласа. Аднак я думаю, што кожны з нас калісьці падумаў гэта аб сваёй роднай хаце. Чаму? Таму, што мы каҳаем сваю малую айчыну. Дом, у якім мы нарадзіліся, дзе праходзілі нашы дзіцячыя дні. Калі мы выязждаем

прозвішчы лаўрэатаў дэкламатарскіх і тэатральных конкурсаў. Пры гэтым вялікую частку складаюць артыкулы з „Зоркі”, напісаныя вучнямі з Нарвы. У школе ўсе навучэнцы беларускай мовы падпісваюцца на „Ніву”.

У сувязі з гэтым прадстаўнікі школы пастаянна прымаюць удзел у Сустрэчах „Зоркі”. (Вучні самі прыдумалі песенку пра „Зорку“!) Есць нават асобнае месца, дзе пака-

рафея Фіёніка ў Студзіводах, будзем арганізаваць сустрэчы з народнымі мастакамі, вывучаць гісторыю і культуру свайго наваколля, — дадае Ніна Абрамюк.

Уесь інтэр’ер беларускага кабінета ўнушае атмасферу для цікавага, жывога і партнёрскага навучання роднай мовы. Нарваўскія школьнікі ўмеюць карыстаць гэтым добрым шанцам!

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Ніна Абрамюк прэзентуе школьнія выстаўкі і стэнды.

Аўто з планеты Макін

(частка IX)

За сценамі пунькі дзеда Івана разгулялася бура. Было трошкі страшнавата. Хіба толькі дзед, які рознае бачыў у сваім жыцці, над якога галавой гудзелі калісці выбухі снарадаў і бомб, здавалася, зусім не лякаўся. Паадключачу толькі розныя мышыны ад электрычнага току, бо ў час навальніцы небяспечна карыстацца такім абсталяваннем. Сонік, выставіўшы чатыры антэны, усхвалявана перавальваўся з кола на кола, ёрзай, тузайся то ў адзін, то ў другі бок па застаўленай тэхнікай пуньцы.

— Ты баішся... — паляпаў яго па капоце дзед Іван. — Няма чаго.

— Мне не так страшна, ды наш карабель там застаўся... У ляску. Што будзе, калі...

— Напэўна, забяспечыліся ад такіх выпадкаў. Праляцелі такі ка-валак космасу, а баяцца звычайнай буры? — здзівіўся Міхась.

— Я благое прадчуваю... У нас, малых, вельмі развінута інтуіцыя... Мне трэба да іх...

— Давай, спакойна пасядзім... Хочаш, уключу цябе ў Інтэрнэт. У мяне доступ да яго добра забяспечаны, нават у буру нічога на пагражает.

— Ой, добра, — уцешыўся Сонік. — Хоць крыху займуся, каб не думаць... Ды і за Супервукам я за-сумаваў... Давай...

Адсунуў дзед Іван аграмадны бляшаны ліст, які служыў за шырму, засланяючую найболыш таемную частку старое пунькі, і ўсе ўба-

чылі сучасны камп'ютэр. Раней тут стаяў шэры складачок, знаёмы дзецям, які, праўда, спалучаў з усім светам, але дзе яму было да гэтай цацкі!

— Набыў за ашчаджаныя гроши, — усміхнуўся дзед Іван і падвёў Соніка да мышыны. — Японскі.

Сонік піснуў, забулькаў, выцягнуў антэнку, даткнуў ёю да камп'ютэра. Адтуль азваліся такія ж гласы. Сонік прымасціўся зручней. На экране нешта захвалявалася, а пасля зрабіўся ён блакітна-шэры, і штосьці там вурчэла ціхенька, як кацяня. Працягвалася гэта якіх пяць хвілін. У той час Юльцыя занялася нейкімі пруцікамі, што ляжалі на столку, стала звіваць іх у пружынку. Міхась утаропіўся ў экран. Дзед сядзеў у старым фатэлі і ўсміхався.

— Ну і што, Сонік? Усё табе прыдасца з таго, што даведаўся?

Сонік адключыўся ад камп'ютэра.

— Не вельмі ўпэўнены я ў гэтым. Ёсць такія інфармацыі, якія пярэчаць адна адной. Зусім нелагічна, бо ўсе яны падаюцца як праўдзівія. Але, практична, у маёй памяці цяпер усё... з усяго вашага свету...

— Як ты гэта можаш вытрымаць? — здзівілася Юльцыя. — Мне, калі я трохі больш павучуся, дык галава моцна баліць. А, вось, я табе аздобу зрабіла, медную пружынку, на памятку...

(працяг будзе)
Міра Лукша

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Беларускі Златавуст

Тады, калі ў Полацку пачала служыць народу асветніца Еўфрасіння, у Тураве з'явіўся на свет яшчэ адзін наш выдатны зямляк — Кірыла.

Хлопчык нарадзіўся ў сям'і багатых гараджанаў. Бацькі паклапаціліся, каб ён атрымаў добрую адукацыю. У той час жонка тураўскага князя была грэцкая царэўна. З раздзімі яна прывезла шмат вучоных і мудрых прыдворных. Яны сталі настаўнікамі кемлівага хлопчыка. Кірыла вельмі шчыра верыў у Бога. З дзяцінства ён марыў служыць Ісусу Хрысту і славіць ягонае імя ў сваіх кнігах. Дзеля гэтага ён у юначыя гады пайшоў у манастыр.

Каб нічога не перашкаджала яму чытаць царкоўныя кнігі і пісаць уласныя творы, малады манах загадаў замураваць сябе ў манастырскай вежы.

Тут ягонымі суразмоўнікамі заставаліся толькі кнігі, зоркі на небе і птушкі, што прыляталі на вузкае а肯ца. А肯ца было адзінам шляхам, што звязваў Кірылу з чалавечым светам. Адтуль яму перадавалі сціплую ежу, а таксама пергамент, пёры і чарніла для пісьменніцкай працы.

Такім ахварынам жыццём Кірыла заслужыў у гараджанаў і ў самога князя глыбокую пашану. Землякі

папрасілі манаха выйсці з вежы і абраці яго епіскапам — галоўным святаром Тураўскай зямлі.

Кірыла быў таленавіты чалавек і не шкадаваў часу і сіл, каб ягоны талент раскрыўся як мага паўнай. Ягоная юначая мара здзейснілася: ён стаў славутым пісьменнікам і прамоўцам. Найбольш уражвалі чытачоў і слухачоў Кірылавы творы, напісаныя ў гонар Вялікадня і іншых хрысціянскіх святаў. У гэтих творах, якія называліся „Словамі”, Кірыла Тураўскі ўсладуяў хараство чалавека і прыроды, вучыў жыцьць праўдзіва, з чыстай душой ды любасцю да Бога і людзей.

Калісці ў Візантый жыў пісьменнік і прапаведнік Іаан, якому за незвычайны талент далі імя Златавуст — чалавек з залатымі вуснамі. Асветніка з Турава сучаснікі называлі другім Златавустам, а пасля смерці абвясцілі святым.

Кірыла Тураўскі разам з Еўфрасінняй Полацкай — нашы першыя пісьменнікі. Кірылавы творы перапісалі і друкавалі на працягу некалькіх стагоддзяў. Iх і цяпер вывучаюць беларускія школьнікі і студэнты.

(працяг будзе)

Дзяўчата з Орлі ў кабінечце-музеі.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Вершы Віктара ІІведа

Далікатныя руки

Летній парой гарадская
У вёску прыехала ўнучка.
— Што робіш, — бабуля пытае,
Далікатныя так маеш ручкі?

Не спадзявалася дама
Бабулі пытацца такога.
Шчыра сказала: — Рукамі
Я не раблю нічога.

Люблю паразмаўляць

з разумным чалавекам
Маці сынка пытае:
— Што гэта такое,
Што ты размаўляеш
Часта з самім сабою?

Маме сынок талкуе:
— Хачу контакт мець з некім,
Паразмаўляць люблю я
З разумным чалавекам.

Дарагая „Зорка”!

Я — Крыся Буйнюк, вучаніца I „б” класа Гімназіі ў Орлі. Хачу напісаць пра наш тэатральны гурток, які ўзяўся ладзіць спектакль пад загалоўкам „Зайка, тупні ножкай”. Гэтую сцэнку апрацаўваў вядомы журналіст Радыё „Рацыя” Янка Мордань. Я атрымала ролю Лісіца. Спектакль расказвае пра чатырох лясных сяброў: Вавёрку, Вожыка, Барсука ды Зайчыка. Прыйходзіць да іх Лісіца, хапае Зайчыка ды ўцякае ў лес. Зайка кліча ратунку. Сябры пачуюць, прыбягнуць, уратуюць свайго сябраны да прынясць у хатку Барсуку.

Я вельмі цешуся, што ў нашай школе ёсць тэатральны гурток, за што дзякую маёй настаўніцы беларускай мовы Галіне Трашчотка.

Крыся Буйнюк

Дэкламатарка з Нарвы.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Польска-беларуская крыжаванка № 47

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным контрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавы ўзнагароды.

Skecz	Rada	Balonik	Ciało
		Królowa margaryny	
Statek			As
Orzeł			
Prądnica			
Oka			

Адказ на крыжаванку № 43: Кут, авіза, запаведнік, гусак, ар, Захар, акно. Вага, рух, аса, тавар, век, гід, знак, Заір.

Узнагароды, фламастэры „Marker”, выйграў: Ева Казлоўская і Эвеліна Баена з Бельска-Падляшскага, Кацярына Філіпяк з Дубін, Барбара Якубюк і Анэта Іванюк з Гайнаўкі. Віншуем!

Праўда аб Прусіі

Кніжачку Георгія Валкавыцкага „У каменным крузе” прачытаў я запоем. Аўтар апісвае ў ёй сваё прабыванне на прымусовых працах ва Усходняй Прусіі. Я быў сведкам і ўдзельнікам гэтых вайных падзеі і аўтарытэтна скажу, што кніжачка напісана сумленна, разумна і ўсё расказана ў ёй адбывалася менавіта так, як апісаў гэта Г. Валкавыцкі. Я прачытаў таксама ў „Ніве” № 42 рэцэнзію А. Вярбіцкага аб гэтай кніжцы, у якой ён падказвае аўтару, што ўсё гэта было вынікам таталітарнай сістэмы, а тым самым сапсаваў праўду. А праўда ёсьць такая, што сама вайна ёсьць з’явай дурной, а таталітарная сістэма яшчэ гэта пагоршвае. Страйшас пакаленне добра ведае аб tym, што і ў першую сусветную вайну палонныя ў Нямеччыне прыміралі голадам, кормленыя квашанай брускай.

Аўтар правільна апісаў настроі палонных, асабліва французаў, якія з сімпатьяй глядзелі на Савецкі Саюз і на Чырвоную Армію, якая громіць непераможны да гэтай пары гітлераўскі Вермахт, маланкава заняўшы амаль усю Еўропу. Унутраныя непарафікі ў СССР французам не былі вядомы, затое свядомыя яны былі, што ў першую сусветную вайну Расія была саюзніцай Францыі і таму французы ніякім „syfilisem antygo-suskości” заражаны не былі. Сімпатью палонных да Савецкага Саюза ўзмадзіла яшчэ і тое, што яны бачылі, што Чырвоная Армія громіць іх прыгнятальнікаў — у той час, калі заходнія магутныя і багатыя дзяржавы не спяшаюцца вызыва-

ляць папаўшых у бяду гітлераўскай няволі, а сядзяць амаль бяздзеяна за каналам Ла-Манш, абмяжоўваючыся вайной супроць нямецкага цывільнага насельніцтва паветранымі наётамі.

А. Вярбіцкі ўносіць заўвагу, што аўтар паслугоўвае назіральнікі Кенігсберг і што горад з такой назвай ні ў адной мове не існаваў. Нічога больш некампетэнтнага выдумаць нельга: горад гэтых па-нямецку называўся Königsberg, па-польску Królewiec, па-руску — Кенигсберг. У 1946 годзе ён быў перайменаваны на Калінінград.

Г. Валкавыцкі ўспамінае нармальная часам адносіны нямецкіх садат да замежных рабочых. І гэта зразумелая праўда. Бо нямецкі салдат мог быць ворагам, а мог ім і не быць, а быць толькі радавым немцам, уцягнутым без яго волі ў гэту неразумную ваенную бойню. Горшымі былі члены НСДАП. Трэба ўзяць тут пад ўвагу і тое, што аўтар быў завезены ў Нямеччыну ў палаўніне 1943 года, пасля паражэння нямецкай арміі пад Сталінградам. Пазней у ліпені-жніўні 1943 года адбылася прайгравая немцамі бітва на Курскай дузе, затым капітулявала Італія. Гэта заставіла немцаў збавіць з тону, стаць менш нахабнымі. Акупацыйныя ўлады змянілі тактыку: вынайшлі ген. У. Уласава і іншых калабарантаў і сталі абяцаць украінцам, беларусам і расіянам лепшае жыццё пасля звяржэння ў СССР савецкай улады і Сталіна. Але ўжо было позна: гітлераўскія зверстыя сталі вядомымі ўсім народам і такім чынам

немцы, самі таго не хоцячы, узмацнялі савецкую ўладу ў СССР.

З успамінаў відаць, што малады Г. Валкавыцкі ўжо тады быў граматным, разумным хлопцам, які добра арыентаваўся ў ваенай і палітычнай абстаноўцы, добра валодаў роднай беларускай мовай, польскай і рускай, а таксама знаёмы быў з мовай нямецкай. Ён цытуе прыказы нямецкіх шэфаў, а нават тэксты модных у тых гадах нямецкіх песен (з нешматлікімі граматычнымі памылкамі). А. Вярбіцкі папракае Г. Валкавыцкага, што ён не апісаў і не размалываў праверачную „фільтрацыю” ў антысавецкім і антырускім духу. Прачытаўшы кніжачку Г. Валкавыцкага, няцяжка здагадацца, як ён вёў сябе на праверачным допыце. Сваім захаваннем, інтелектам, логікай і ведамі заставіў ён следчых лічыцца з сабой. І яны апраўдалі яго: на апошнім здымку мы бачым яго ўжо ў мундзіры Чырвонай Арміі. Разумеецца, што аддзелены фронтом, Г. Валкавыцкі не ведаў аб tym, што Іосіф Сталін восенню 1944 г. вярнуў Польшчу ўсю Беласточыну разам з Белавежай і такім чынам аўтаматычна звольніў яго з савецкага грамадзянства, нададзенага тутэйшым жыхарам Вярховым Саветам СССР 2 лістапада 1939 г. А перамогай над самай моцнай арміяй Захаду Чырвоная Армія заваявала тады сабе аўтарытэт. Якім быў І. Сталін, гэта аддзельная вялікая тэма.

Пад канец Г. Валкавыцкі напісаў аўтограф на вайных эпізодах. Тут меў ён права не знацца на вайных спраўах. Ён напісаў, што Кенігсберг можна было здабыць і хутчэй, але ён не ведае ці III Беларускі фронт меў на час матэрэяльнае забеспечэнне, гэта значыць, ці меў на час да-

стаўленыя дастатковыя колькасці снарадаў, бомб і бензіну. Цяпер мы ведаем, што тады маршал Аляксандар Васілеўскі, сын праваслаўнага свяшчэнніка з горада Кінешмы над Волгай, Іванаўскай вобласці, не ведаў аб tym, што І. Сталін назначыць іменна яго на пост камандуючага Далёкаўсходнім фронтом супроць Японіі.

У целым лічы кніжачку Г. Валкавыцкага вельмі цэннай і раю кожнаму яе прачытаць. Яна не тэндэнцыяна расказаў Вам аб становішчы вывезеных на прымусовыя работы ў Нямеччыну, як тадышняя моладзь там жыла і як сапраўды выглядала вайна.

Мікалай Капчук

Ад аўтара рэцензіі: „Большая Советская Энциклопедия” (т. 19, с. 425) паведамляе: „КАЛИНИНГРАД (до 1946 г. — Кёнигсберг) — город, центр Калининградской обл. РСФСР, ...” Іншыя даведачныя выданні, у іх ліку і „Беларуская Савецкая Энцыклапедыя”, гэтаксама крайне „некампетэнтныя”, як і я. Далей: нідзе я не паставіў Георгію Валкавыцкаму закіду, што ён „сапсаваў праўду”, затое я выразна напісаў, што ягоная кніга служыць пашырэнню ведаў. Таксама не дамагаўся я нейкіх выказванняў „у антысавецкім і антырускім духу”. **Нічога больш некампетэнтнага выдумаць нельга** — гэтыя Вашы слова ў **Ваш**, а не мой адрес, спадар Капчук.

Фантазёрскіх выдумак у тэксце з „праўдай” у загалоўку — больш. Вольнаму воля, аднак выпадала б, дзеля згаданай праўды, прытрымоўвацца праўды і сумленнасці, а не выдуманні і выдумоўваць уяўных ворагаў яе.

Аляксандар Вярбіцкі

тая нагоды можа атрымацца карысць нашаму маладому пакаленню — жывому авангарду. Пасля галоўны рэдактар „Нівы” Віталь Луба аўгустаў вынікі конкурсу. Цікава гаварыў Янка Трацяк з Гродна, прадстаўнік журнalu, якое яшчэ летам ацэньвала нашы „замалёўкі”.

Што ж, нашы арганізаторы конкурсу галоўны націск кладуць на маладое пакаленне, якое родную мову будзе прывіваць далей у форме літаратуры: пазней і прозы. Дай Бог, каб так сталася!

Найлепшым удзельнікам конкурсу, галоўным чынам вучням пачатковых і сярэдніх школ, былі ўручаны грашовы ўзнагароды. Таксама і некалькім дарослым, у тым ліку і Міколу Лук’яненку, з чаго я вельмі цешуся. Астатнім былі ўручаны сувеніры — радыёмагнітрафоны. Кожны аўтар атрымаў па дзесяць штук новага зборніка, плёнку конкурсу — „У краплях дажджу” — у ім наш труд! Напэўна журы слушна ацаніла здольнасці кожнага з нас. І тут я дайшоў да вываду, што я, Панфілюк

— ніякі паст, чаго я і не тай ў сваіх дзіцяцінах і вершах у „Парнасіку”. У мяне выходитці толькі „рыфмоўка”, а гэта сёння не ў модзе. У пашане новыя думкі, і яшчэ раз думкі, а таксама псіхалогія. І на шчасце аўтары зборніка вельмі багатыя гэтым і я жадаю кожнаму з іх вялікіх поспехаў у гэтай творчай галіне. А я на наступны, VI конкурс (калі дажыву), вышлю толькі трэх кароткія вершы. Но на гэты раз хіба выслаў каля сямі большых вершаў і ўсё дарэмна: змясцілі толькі адну страfu верша п.з. „Лес”; маглі б змясціць і цэлы, бо ён і не такі вялікі, але гэта не мая воля — відаць столькі я варты. Дзякую журы і за гэта!

Вельмі трапны і слушны загалоўак далі кніжцы, менавіта „У краплях дажджу”. Мне здаецца, што краплі дажджу больш даюць чалавецтву радасці і збаўлення чым слёзы і смутак. Сёлетнія сухія вясны і восень даюць нам уяўленне, як патрэбны нам дождж і яго краплі, каб не стацца мёртвымі сярод пустыні.

Мікалай Панфілюк

лавек, а папярэднюю выстаўку мастацкіх прац Паўла Верэмюка з Дубін — больш за шэсцьсот асоб, сярод якіх быў Гайнаўскі епіскап Міран. Зацікаўленне выклікаюць таксама працы маляваныя на шкеле, — паведаміла Анна Тарасюк, інструктар мастацтва ГДК. — Неўзабаве будзем запрашыць нашых творцаў прыняць удзел у VII Агледзе непрафесійнага мастацтва Гайнаўскай зямлі „Гайнаўка-2000”, на які працы трэба дасылаць да 9 снежня 2000 года.

Нядоўна абвешчаны былі рэзультаты XIV Агледу аматарскай мастацкай творчасці Падляшскага ваяводства, у якім пераможцы мінулагодніга гайнаўскага агледу дабіліся поспехаў. Камісія ўзнагародзіла Эугеніюшшу Віснеўскую, а Пётр Гаган атрымаў вылучэнне.

Аляксей Мароз

Жывы дождэ

21 кастрычніка г.г. выбраўся я па запрашэнні „Нівы” на падвядзенне вынікаў V Агульнапольскага конкурсу пазней і прозы. Ехаў на аўтобусе сам, бо знаёмых не было побач. Навокал, ад маладых пасажыраў, чуваў было польскую мову. Цудоўна было глядзець у акно на жывую прыроду, якая мільгала панарамай залатой восені, сухімі лугамі і сенажацямі, пажоўкымі ад адсутнасці дажджу. А я еду туды, дзе ка- паюць яго кроплі...

Прыганулася мне мінулае, калі паставяна чутны быў жураўліны крык і клеккат буслоў, якія чародамі збіраліся ў далёкі падвядзені ў вырай. Таксама прыпомніў крыкі дзікіх гусей, качак і песні іншых птушак. Цяпер цішыня, усё амаль мёртвае — не тое, што калісь, калі жылося вельмі бедна, аднак прырода і наша на- тура-бацькаўшчына былі багатыя...

З такімі контрастнымі думкамі дабраўся я ў Беласток. Знайшоў той буды-

нак НОТу і месца сустрэчы землякоў і, як не лічыць — паэтаў ды празаікаў: і маладога пакалення — нашу будучыню, і адыхальных ужо беларусаў, такіх як я сам. Прыйсёў каля вернага друга і цэзкі Мікалай Лук’янюка, які першым мяне ўбачыў і горача паклікаў да сябе. Нашы колішнія, мо і вострыя, спрэчкі — як рукой адняло, што яшчэ раз да- казала непатрэбнасць гневу. Недалёка нас сядзела Ірына Лукаша (Аўрора) са сваім здольным сыном, а насупраць мяне скора прыседла сп. Анна Яканюк (Цётка Мальвіна). Далей сядзелі Славамір Кулік і Ірына Кулік з Тафілаўцаў. Зала была запойнена амаль да адказу. І тут я ўжо пачаў родную беларускую гутарку і жывыя наші дух. Каўсюды так было!

А 10-й гадзіні сустрэчу адкрыў га- ражымі словамі прадстаўнік Беларускага саюза ў Польшчы Міхал Андра- сюк. Ён растлумачыў нам, якая з гэ-

больш малюнкаў з расліннымі матывамі, краявідамі, лясной звярынай і матывамі з дзічынскіх казак. Агнешка Сапелка малюе на шкеле ўжо здаўна, але паказвае цяпер і апошнія працы. Апрача малявання аўтарка выконвае гафты і вышыўку. Сама яна выводзіцца з Гайнаўкі, але зараз жыве ў Францыі. Адтуль прывезла яна з сабой некаторыя малюнкі. Выстаўку дапамагала арганізацца яе мама Лілія Сапелка.

Побач малюнкаў Агнешкі Сапелкі знаходзяцца размалываюць бутэлькі і шкляны посуд, які цікавы арнаментамі ўпрыгожылі жыхары Гайнаўскага дома ўзаемадапамогі. Займаюцца яны ў мастацкім атэлье пад кірункамі Аны Марфы Світэльскай-Світэз.

— Выстаўку фатаграфій з паўвострава Афон наведала ўжо звыш тысячи ча-

Выстаўкі ў ГДК

У Гайнаўскім доме культуры працујуць дзве выстаўкі: фатаграфій Збігнєва Дзванкоўскага „Святая Гора Афон — апора праваслаўя” і прац выкананых на шкеле.

На паўвостраве Афон

На ніжнім калідоры знаходзяцца фатаграфіі, якія ў час паломніцтва да манаstryроў на паўвостраве Афон выкананыя Гайнаўскім фатографом Збігнєвам Дзванкоўскім. Суарганізатарам выстаўкі з’яўляецца праваслаўнае выдавецтва „Братчык”, якое спецыялізуецца ў афонскай тэматыцы. На калідорах фатаграфіях зняты даўнія праваслаўныя манаstryры сярод прыгожай міжземнаморскай расліннасці, цікавыя ка-

У манастырах Расіі

(заканчэнне; пачатак у 45-46 н-рах)

У расійскай сталіцы

У Опціну пустынню зноў дабіраліся мы праз Москву. Едучы цягніком праз сталіцу Расіі можна было ўбачыць новыя пабудовы і рамантаваныя старыя будынкі. Вакзалы, на якія мы заяджалі, былі адрамантаванымі, а сам Казанскі вакзал так разбудаваўся, што ажно прыйшлося крэху паблудзіць па ім. Праезд паміж вакзаламі вельмі зручны, дзякуючы метро, на якім практычна можна добраца ва ўсе куткі сталіцы.

Першапачаткова планавалі мы затрымацца ў сталіцы Расіі на адзін дзень і толькі ноччу на цягніку падехаць у Калугу, а далей аўтобусным транспартам у Опціну. Аднак, калі ўдакладнілі, што на аўтобусе можна непасрэдна даехаць у Казельск, адкуль толькі кілеметраў трох ў манастыр, вырашылі пакарыстацца раннім аўтобусам, а Москве і яе манастырам прыглянуцца вяртаючыся да моў. Аўтобусны вакзал, з якога мы выехалі ў Казельск, знаходзіўся на ўскрайніце сталіцы і праз горад ехалі мы коратка. Далей дарога ішла лесам, палямі і толькі зредку трапляліся населенныя пункты. Аднак і тут можна было заўважыць інвестыцыйны зрух, асабліва на дарогах.

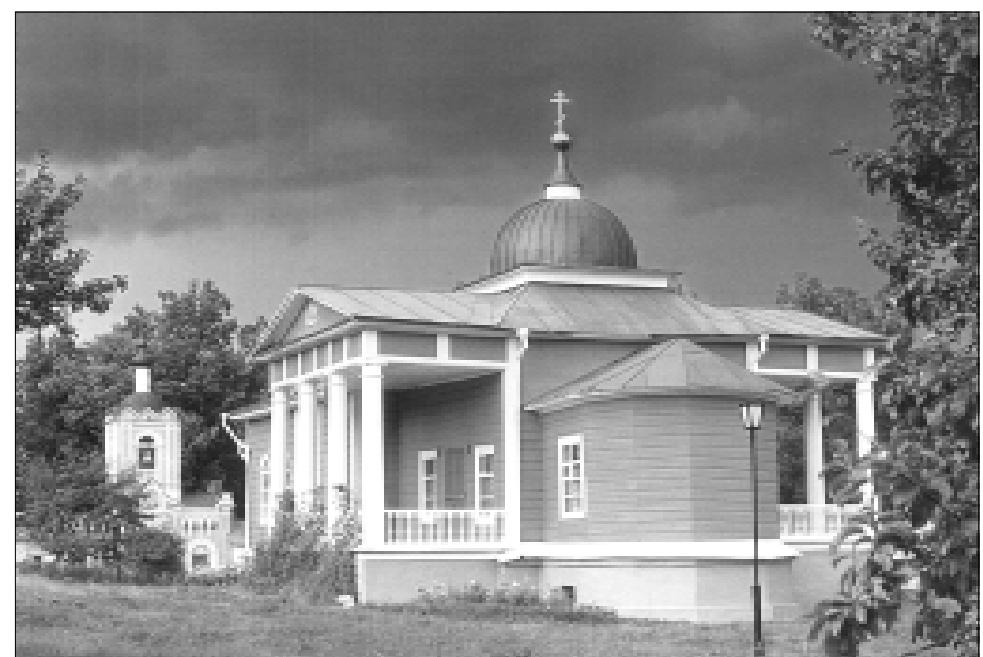
У Опцінай пустыні

Ужо здалёк убачылі мы блакітна-залацістую купалу Свята-Увядзенскага манастира Опцінай пустыні, збудаванага на ўзгорку і акружанага лесам. Непадалёк увахода заўважы-

лі мы вялікі будынак трапезнай для паломнікаў і манастырскіх рабочых, а таксама гатэль для свецкіх людзей.

У манастыры даведаліся мы, што можам пакінць свае сумкі ў дзяжурным памяшканні і да вячэрніх богаслужэнняў пахадзіць па Опцінай. Пасля запросяць нас на вячэрну і размесцяць на начлег. Спачатку зайшлі мы ва Увядзенскі сабор, дзе прылаўжыліся да мошчаў пропадобных айцоў Амвросія і Нектарыя, іконы Божай Маці „Спаручніца збожжа” і іншых святасцей. Пазней пайшлі мы на новыя манастырскія могілкі, дзе пакояцца астанкі забітых у пачатку дзесяцігоддзяў гадоў трох манаҳаў. Сатанист забіў іх нажом, на якім высечаны былі трох шасцёркі. Спачатку калі званіцы напаў ён на Трафіма і Ферапонта, а пасля, вяртаючыся, нацнікніцца на іераманаха Васіля. Усе троє загінулі ад удара нажом. На могілках нямнога пахаванняў. Пачалі тут хаваць пасля адкрыцця манастыра ў 1987 годзе.

Сама Опціна пустыні — адзін са старэйшын манастыроў Расіі, заснаваны яшчэ ў XIV стагоддзі быльм лясным разбойнікам, які, пакаяўшыся, стаў пакорлівым манаҳам, прымаючы імя Макарый. Пустыня пачала называцца Увядзенскім манастыром ад 1629 года, калі згадзена была ў карыстанне царква Увядзення Прасвятой Багародзіцы. Аднак Опціна пустыня стала вядомай ва ўсёй Расіі і за граніцай толькі ў XIX стагоддзі, калі разышлася вестка аб жывучых там

Скіцкая царква Сабора Святога Іаана Хрысціцеля.

празорлівых старцаў, якія прадвяшчаюць будучыню і малітвамі лечаць хваробы. Старцы жылі непадалёк манастыра, у пабудаваным у 1821 годзе скіце.

Там, дзе жылі старцы

Пасля вячэрні раздзялілі нас на дзве групы. Жанчын пасялілі непадалёк ад увахода ў манастыр, а мужчын павялі на начлег у скіт. Раней жанчыны ўвогуле не маглі ўваходзіць на манастырскую тэрыторыю, зараз пускаюць іх у арганізаваных групах. Ужо ноччу можна было заўважыць, што ранейшыя ўладальнікі скіцкіх дамоў здаўна іх не рамантавалі. Пасля даведаліся мы, якія былі складанасці, каб перасяліць свецкіх людзей са скіта і вярнуць іх законным уладальнікам. Найбольш сумны перыяд настаду для манастыра пасля рэвалюцыі. Хаця бальшавікі адразу не закрылі Опцінай пустыні, то пераўтварылі яе ў сельскагаспадарчую арцель, а пасля ў музей „Опціна пустыня”, высяляючы манаҳаў, сярод якіх апошнія арыштаваны былі ў 1929 годзе. Астаўся тады толькі хворы старац Іосіф, які памёр у 1934 годзе. У скіт паселены былі свецкія людзі, а манастыр пераўтвораны быў у калонію для зняволеных. Опціна пустыня вернута была Праваслаўнай царкве толькі ў 1987 годзе, але па прычыне велізарных знішчэнняў першыя богаслужэнні пачаліся служыцца толькі год пазней. Рамонты ў манастыры вядуцца яшчэ і па сённяшні дзень.

На другі дзень глядзелі мы келлі скіцкіх старцаў, з ліку якіх толькі некаторыя былі адрамантаванымі. Удалося нам зайсці ў скіцкую царкву Сабора Святога Іаана Хрысціцеля, дзе захоўваюцца мошчы і даўнія іконы. Там мы даведаліся пра начныя богаслужэнні. Завялі нас у келлю старца Амвросія, які праславіўся асаблівой мудрасцю, празорлівасцю і дарам лячэння малітвамі. Будучы старцам, увесе час ён цяжка хварэў, але знаходзіў сілы прымаць манаҳаў і свецкіх людзей, якія масава прыязджалі да яго не толькі з хваробамі, але і за рознымі парадамі. У яго невялікай келлі ўбачылі мы даўнію мэбллю і яго некаторыя асабістыя прадметы.

На богаслужэнні хадзілі мы ў манастыр, ва Увядзенскі сабор, заходзілі ва Уладзімірскую царкву, дзе прыкладаліся да астанаку святых айцоў: Варсанофія, Іосіфа, Льва, Іларыёна, Макарыя і двух Анатоляў. Некаторым удалося зайсці ў Казансскую царкву, дзе захоўваюцца мошчы айцоў Майсея, Антонія і Ісаакія. Першым праславілі быў у 1988 годзе пропадобны Амвросій, а пасля іншыя старцы, якіх астанкі ляжаць каля манастырскіх цэрквяў. Пачынаючы з XIX стагоддзя ажно да паслярэвалюцыйных часоў памагалі яны ў жыццёвых клопатах праваслаўным вернікам. Зараз людзі зноў пачалі ехаць да іх за дапамогай.

У зваротнай дарозе не давялося нам даўжэй затрымацца ў Москве.

Аляксей МАРОЗ

Візіт патрыярха Феакціста

[1 ♂ працяг]

нікаў — было іх намнога менш прысутных, чым падчас візіту Усяленскага патрыярха Варфаламея I.

З храма Мудрасці Божай патрыярх Феакціст падаўся ў Супрасльскую лаўру, а пасля ў манастыры ў Грабарцы і Яблачыне. Зацікаўленне пачэснага госьця манастырамі невыпадковое, улічваючы іх ролю ў Румыніі. Менавіта яны, распаложаныя ў цяжка даступных горах, былі адной з галоўных апор румынскага патрыярхату перад наступам рэжыму Чаўшэску на царкву.

У Каталіцкім люблінскім універсітэце патрыярх Феакціст атрымаў званне доктара *honoris causa* за ягоны ўклад у развіццё міжканфесійнага дыялогу. У Варшаве румынскі юладыка спаткаўся з польскім прымасам Юзэфам Глемпам, презідэнтам і маршалкам Сейма.

Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Фота аўтара

Патрыярх Феакціст і мітрапаліт Сава выхадзяць з храма Мудрасці Божай у Беластоку.

Новая царква

У верасні г.г. Бельскі епіскап Грыгорый пасвяціў новапабудаваную царкву ў вёсцы Сухавольцы Кляшчэлеўскай гміны. У вёсцы жывуць амаль выключна пенсіянеры, а да бліжэйшага храма ў Кляшчэлях — 5 кіламетраў.

Збор грошай на пабудову пачала Анна Бандарук — знахарка з недалёкай Руткі. Падтрымалі яе жыхары Сухавольцаў — на 76 сем'яў у будову ўклічылася 56. Грамадскому камітэту пабу-

довы царквы старшынстваваў Сяргей Галёнка. Важнейшыя будаўнічыя працы выканалі спецыялісты, астатнія работы — самі жыхары. Напрыклад, Рыгор Зялінка праклаў электраўстаноўку, Віталль Панасюк ахвяраваў на будову дзве яліны, а Дзмітры Шклярук (ён — радны Гміннай рады) збудаваў вонкавыя сцены храма.

Царква — супольная работа жыхароў на славу Гасподнюю — была ўзвядзена на працягу года.

Міхал Мінцэвіч

У апусцелых Рыбаках

Вёска Рыбакі была заснавана пасля 1764 года. У 1777 годзе жылі ў ёй пасечнікі Францішак і Юрка Рыбак (мабыць, ад іхняга прозвішча вывоздзіцца назва вёскі). У 1910 г. Рыбакі насяляла 181 асоба (89 мужчын і 92 жанчыны). Цяпер у ёй 42 жыхары, пераважна пенсійнага ўзросту. А пчалісткам займаюцца ўжо толькі Янка Ціванюк і Віктар Бура.

Рыбакі апусцелі!

Фота Пятра ТАРАСЮКА

Вёска раскінулася на невялікім узгорку. З аднаго боку акале яе сасновы лес, з другога — шчыльная сцяна альшыны, у якой водзяцца сарны, казлы, зайцы, куніцы, тхары, вавёркі. У ёй знайшли бяспечнае прыстанішча дзікія качкі, кнігаўкі, шмат тут салаўіных гнёздаў, адсюль у цёплія вечары нясецца жабіна кваканне.

У старым алешніку, якому 150-200 гадоў, б'е пяць крыніц. Празрыстыя крынічныя ручайкі сцякаюць у раку Нарву. Трапіўшыя сюды турысты любуюцца краявідам, смакуюць халодную ваду, а ў сасновым лесе карыстаюцца бағаццем грыбоў і ягад.

У 70 метрах ад Рыбакоў знаходзіцца плаціна Семяноўскага вадасховішча. Гэты штучны вадаём прысягвае турыстам і навакольных вудзільшчыкаў. Летам на пляжы прыгожыя жанчыны аддаюць перавагу загаранню, а мужчыны — халоднаму піву і іншым напоям, якія прапануе мясцовы буфет.

У Рыбаках калісьці бурліла жыццё. Часта ладзіліся тут вечарыны з танцамі, на якія сыходзілася маладзь з усяго народу. Хлопцы і дзяўчыны гулялі спакойна, без хуліганскіх вылазак. А якія

пригожыя дзяўчыны былі! Польку найлепш танцевалі Міша Бура, званы Крутый, з Рудні ды яшчэ некалькі юнакоў з Лукі і Тайніцы. А да танца перш за ўсё іграў слáўны Косця Хлябіч, якога ахвотна запрашалі на вяселлі, хрысціны ці забавы па клубах і святынях у суседніх вёсках. Вядомымі акардэністамі былі таксама Валодзя Палецкі, Валодзя Лаўрашук і свіслачанец Трахім, а ігрой на скрыпцы славіўся Федзік.

Жыхары Рыбакоў, хаця жылі не надта багата, вельмі весела і дружна проводзілі свабодны час. Моладзь з Рыбакоў сябравала з дзяўчынамі і хлопцамі з Бойтрыкаў і Рудні (абедзве вёскі апнуліся пазней пад вадой). Гасцівалі аднай у другіх, а многія сяброўствы працягваюцца да сённяшняга дня.

Пасярэдзіне вёскі знаходзіцца „чырвоны куток”, дзе звычайна збираюцца жыхары вёскі для абмеркавання важнейшых падзеяў з жыцця сельской грамадскасці, гміны ці актуальных палітычных здарэнняў.

Зямля ў Рыбаках слабая, а участкі аддалены ад вёскі на трох кіламетры. Сярод вялікага сасновага лесу знаходзіцца ўрочышча „Гарабінка” (назва

выводзіцца ад арабіны, рабіны). Там кожная палоска зямлі мела сваю назыву: „Мінцавая”, „Шырокая”, „Кут”. Лес у „Куте” багаты ў грыбы і ягады і сюды па іх хадзілі рыбацкія жанчыны. А колькі песень праспявалі Кася, Насця, Галена, Ніна Краўчыха, Соня, Любаша, Гандзя, Надзяя, Тамара, Ніна ці Вера, калі дажыналі жыта! Касін голас чутны быў з „Гарабінкі” ажно ў Рыбаках і Тайніцы. А якія прыгожыя „пераплачкі” яны рабілі!

У лесе за „Кутом” у час нямецкай акупацыі сваю зямлянку мелі партызаны-мсціўцы. Адсюль яны выходзілі ўзрывальчыні прыгушчныя рэйкі на шляху Цісоўка — Чаромха, каб знішчаць нямецкія эшелоны са зброяй і папаўненнем для ўсходняга фронту ў Расіі. Сышоўшы ў адхон цягнікі і ўзварваныя рэйкі на доўгі час перакрываю транспарт па пашкоджаных пущах. Партизанская зямлянка была добра замаскраваная, асабліва ўваход і выхад з гэтай „точки”. Цераз „Гарабінку” у час апошніх вайны праходзіў фронт і тут загінулі два савецкія салдаты. Засталіся яны спаць вечным сном пад гонкімі бярозамі, у дагледжанай магіле, пад крыжам.

Цяпер ні ў „Гарабінцы”, ні на „Брадку”, „Сакерні” ці іншых палетках не сустэрненце ўжо ні земляробаў за плугам, ні расспяваных жнів. Жывуць яны яшчэ ў памяці старэйшых жыхароў Рыбакоў. Нават жаваранкі не спяваюць там рыбацкім панам касы і саки. „Гарабінка” — колішняя кармітелька

шматлікіх пакаленняў рыбацкіх сялян, сёння палохает сваім жудасным выглядам. Усё там зарастае лесам, зараслі ўжо сцежкі-дарожкі, па якіх сяляне хадзілі ў поле. Пры камуне 21 гаспадар трymалі 21 каня і 45 кароў. Сёння на ўсю вёску засталося толькі двое коней і столькі ж кароў.

Рыбакі апусцелі! Але ў адміраючай вёсцы, на шчасце, захаваліся яшчэ старадаўнія традыцыі. Напрыклад, талака — пры капанні бульбы. Калі гурт сябровак (Ніна, Марыя, Данка, Зіна) выкапаў бульбу Ніне, то на другі дзень дапамагаў наступнай гаспадыні. А пасля „дакопін” усе супольна абедаюць на полі, пры чарцы. Мужыкі ад такіх сутрэч не адмалююцца. „Па каням, землякі, па каням”, — паўтараў калісці пры такой нагодзе пакойны казак-плячак з Рудні Варын Коля. У сяброўскай кампаніі ажываюць тады ўспаміны пра мінулае. Марыя і Аляксандар Хлябічы згадваюць сваіх блізкіх з антыподнай аўстарлійскай Вікторы — Грышу і Веру Шэйпакоў. Яны — пастаянныя чытачы „Нівы”, таму, карыстаючыся народай, перадаюць ім сардэчныя прывітанні (да іх далучаюцца Тарасюкі з Гайнавікі, а таксама астатнія жыхары Рыбакоў: „Многія, Вам, леты!”).

А ў свабодны ад палявых прац зімовы час над напаўпустой вёскай паплынуць са здвоенай сілай успаміны аб мітуслівых Рыбаках і аб падзеях паўвековой-саракагадовай даўнасці.

Віктар БУРА

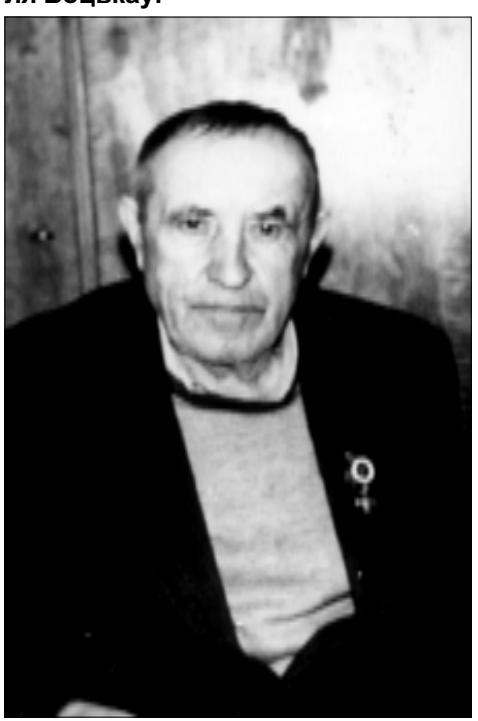

Абед пасля „дакопін”, з чаркай.

Фота Віктора БУРЫ

Франтавая зямля

Успаміны Баляслава ВЯРЦІНСКАГА з Бельска-Падляшскага, народжанага ў 1926 годзе ў Вярцені каля Боцькаў.

Пры саветах хадзіў я ў школу ў Альшэве. У 1942 годзе, 1 сакавіка, забралі мяне на прымусовыя работы ва Усходнюю Пруссію. Трапіў я ў Гутштат (цяпер: Добрэ-Място) да баўрэа Іозэфа Грыма, які апрача гаспадаркі займаўся агародніцтвам. Разам са мною былі хлопцы з-пад Цеханова, Ломжы і Аня з Ваўкавыска.

У верасні 1944 года забралі мяне на месец катаць процітанкавыя рабы каля Дрэйфурта (Шоракава) — у 10 км ад Раственбурга (Кентшына). Былі мяне там тысячи, у тым ліку і французы. Спалі мы па клунях. Памятаю, што пайшоў злўны даждж і мы спалі ў прамоклым адзенні. Пасля апанавалі мяне вошы і не было ад іх нікага паратунку. Неік раздабылі мяне нажніцы і абстрыгліся. Калі пасля чатырох тыдняў не адпусцілі мяне назад, мы з Васькам з Высока-Літоўска ўцяклі да свайго баўрэа. Немка дала нам кашулі на змену, але вошы не звязліся. Тады нарыхтавала яна цёплай вады, насыпала парашку, дала грэбень і новую вопратку. А старое адзенненне вы-

парвала запарніку. Немцы баяліся вошай, бо яны разносілі тыф.

У сакавіку 1945 года перанялі мяне рускія. Частка баўрэа ўцякла з адступаючымі войскамі, некаторыя засталіся на месцы. Да мяне зайдлі трох афіцэраў з жоўтымі пагонамі. Дзяўчына зрабіла ім гарбаты, а яны кажуць: „Ваша (польская) армия ідёт, воюет вместе с нами. Будет Польша, пойдёшь в свою армию воевать”. А пасля прыйшлі два іншыя афіцэры і калі даведаліся, што я — польяк, сталі да мяне прыдзірацца. „Что ты думаешь, 9 грамм жалко на тебя?”, — сказаў адзін, а другі стаў яго супакоўваць: „Брось ты мальчика”. Шукалі ўласаўца. Затым сталі чапляцца дзяўчынат, але неяк мяне іх угаварылі. Урэшце забралі двое коней.

Узялі мяне на зборны пункт у Вармдты (Арнэту). Браўлі ўсіх, хто быў з Беласточчыны — таксама палякаў, католікаў. Такім чынам у Савецкую Армію трапіў і я. А праваслаўны Сцёпка Грыгарук з Дыдулёў скітраваў — падаўся жыхарам Варшавскага ваяводства і яго не прызвалі.

Акурат перад заходам сонца загнali мяне за браму, абмундзіравалі і павялі на

заняткі. Абучалі 10 дзён і 6 красавіка паславалі мяне на перадавую ў складзе 208 запаснога пяхотнага палка. Наступалі мы на Кёнігсберг. І тады я даведаўся, што такое франтавая зямля. У бой мы не ўступалі, толькі месяц перастрэльваліся. Горад быў ablожаны. Пасля ўзяцца Кёнігсберга рускія вылаўлівалі ўласаўца. Везлі іх і гаварылі: „У нас на тэбя годов хватит, тебе жыцці будзе мало”.

У красавіку 1945 года мяне раніла ў левую руку. Я апынуўся ў шпиталі ў Бабруйску. У чэрвені мяне выпісалі з бальніцы і прызначылі ў ваенную часць № 36450. Пільнаваў я палоненых немцаў у лесе каля Кісялевічаў пад Бабруйскам. 14 снежня 1945 г. на лекарскай камісіі мяне прызналі нестрайовым і звольнілі ў запас.

У студзені 1946 года адпусцілі мяне дадому, у Польшчу. У РКУ (ваенкамате) у Бельску далі мне месяц водпуску, пасля чаго мне трэба было падацца ў Варшаву на паўгадавую вайсковую службу. Але на лекарскай камісіі ад венчаных павіннасцей мяне канчаткова вызвалілі.

Запісаў Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Не Мікіту перадаю гроши

Адгалоскі

Хто такі Мікіта Дрозд і чаму ён лічыць, што мой аўтарскі ганарап гэта для Беларускага музея збытак ласкі? (гледзі: „Ніва” № 42). Я ж не яму перадаю гроши і не ад яго чакаю падзякі. Калі будаўнікі музея так моцна аддаўшы справе, то чаму будова яшчэ не завершана: гэта ж адзіны ў свеце музей, у якім расказваюць не аб мінулым, але ад будучыні.

Многія памяшканні музея здае ў аренду. Толькі ад арэнды з рэстарана „Белая ружа” ад 1 красавіка 1998 года можна было б атынкаваць будынкі або праексыці электраўстаноўку ва ўсіх выставачных залах. Як выкарыйстоўваюцца гроши ад арэнды, калі ўвесь час чуваець заклікі ад дапамозе?

Я не пісаў, што кіраўніцтва музея бярэ вялікую зарплату. Я пісаў, што гроши бяруць восем чалавек-універсалай, хадзя такіх практычна няма. Універсалізм заключаецца, відаць, у зродненасці працоўнікоў. Малады інжынер, які зрабіў для музея многа, звольнены быў з работы і цяпер працуе менавіта ў менеджэр, які дацаніў яго прафесіяналізм і не называе яго „памынкам”.

Я зблізу прыглядаюся беларускаму музею ў Гайнайцы і лічу, што заспакойвае ён амбіцыі невялікай групы дзеячаў. Камітэт будовы — юрыдычна аформі-

ленае ілюзорнае тварэнне, не ў змозе прадухіляць канфлікты. Канстанцін Майсеня ўмее і хацеў ажыццяўляць задачу, якая выклікала рознагалоссі і патрабавала дыпламатычных умеласцей. Яго наследнік з вонкім ліквідаторам не ўмее стварыць адпаведнай атмасферы, без чаго цяжка дасцца любая справа. І хацеў Майсеня яшчэ шукае магчымасці працягваць свою працу, аднак цяпер яму ў музеі няма месца. Я — член Камітэта будовы, але да гэтай пары не бачу ні спісу членаў, ні статута.

Можа ўжо пара падумаець аб ращучых зменах? Калі кіраўніцтва не ўмее гэтага зрабіць, дык трэба аб гэтым паведаміць ахвяравальнікам, якія спадзяюцца, што свае гроши перадаюць у надзейныя рукі. У „Часопісе” (1/1997) Юры Каліна пісаў, што беларуская эміграцыя перадала на будову музея 40 тыс. долараў, а ў „Ніве” (34/2000) Міхал Мінцэвіч падае суму 34 тыс. долараў. Дзе праўда?

Зіновій ГАЛЁНКА

PS. Доказам адсутнасці адпаведнай атмасферы можа паслужыць здарэнне з апошніх дзён. Калі я падрыхтаваў у арандаванай мною зале выставу „Кавальства Гайнайскай зямлі” і абраходаваў дату яе адкрыцця, з музея паступіла пісьмо з патрабаваннем спыніць арганізацію выставы з прычыны планаваных у гэтай зале аддзелачных работ.

быліся ў Белавежы. У агульным падліку белгімназісты занялі другое месца ў сваёй катэгорыі, а дзяўчата з белліцэя таксама апнуліся ў прызёрах, на трэцім — Іаанна Кучко, а на пятym — Анна Маркевіч, Іаанна Касачук і Ева Вашчук. 30 верасня праходзілі ў Беластоку паўфінальныя спаборніцтвы па лёгкай атлетыцы на ўзроўні ваяводскай лігі, але яшчэ невядомыя рэзультаты выступленняў вучняў з Гайнайкі. Зараз трэніроўкі адбываюцца на паветры, але калі пахала дае, будзе магчымасць трэніравацца ў новай гімнастычнай зале.

Аляксей МАРОЗ

Поспехі белліцэістаў

Ужо ў пачатку новага навучальнага года вучні Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнайцы, якім апякуеца Іланта Семянюк, дабіліся поспехаў у лёгкай атлетыцы. Белліцісты занялі першае месца ў гонках за Кубак бурмістра горада Гайнайкі, якія адбыліся 24 верасня г.г. Хлопцы з белгімназії занялі другое месца ў Павятовых эстафетных гонках, якія праводзіліся ў Гайнайцы 30 верасня, што дало ім пропуск у ваяводскія элімінацыі. Добрых рэзультатаў дабіліся таксама вучні Беларускага комплексу школ у „Бегах зубра”, якія 7 каstryчніка ад-

літр, але ў магазіне каштует яно ўжо 1,40 зл., аднак і тыя 100-200 зл. у гаспадарцы не былі лішнімі. Старожылы рассказаюць малодшым пра даваенныя часы, калі малочныя прадукты вясковыя гаспадыні гатовілі сабе дома. Мо і цяпер прыйдзеца ім знесці з гарышчаў старыя маслабойкі і пачаць біць масла.

Складаўшайся сітуацыяй найбольш перымаюцца сяляне навакольных вёсак, якія прымамоць па 10-15 кароў, а пастаўляюць імі малако не адпавядае нормам, вызначаным пунктамі скупкі.

(бук)

— выказацца ведамі аб Беларусі і беларускай нацыянальнай меншасці ў Польшчы.

Пажадана мець уласную аўтамашыну.

Заяўлы прымамоць да 11 снежня 2000 года па адрасе: 15-472 Беласток, вул. Цеплая 1/7, тэл. 66-42-102.

Аб'ява

Радыё „Рацый” аб'яўляе конкурс на супрацоўнікаў. Кандыдаты на радыёжурнаўствістай павінны:

— практычна валодаць беларускай мовай,

Niva

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Програмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Мірановіч.

Адрес рэдакцыі: 15-959 Бяласток 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>

E-mail: niva@kurier-poranny.com

Час задумы і цяжкай работы

1 лістапада католікі адзначаюць Усіх Святых, дзень задумы і малітвы за памерлых. Святуюць яго і праваслаўныя. Царква не абыходзіць гэтага свята, аднак ад добрых пару гадоў бацюшка, які ў гэты дзень моліцца над магілай, не з'яўляецца нічым дзіўным.

У гарадах і штораз часцей у вёсках праваслаўныя пераймаюць большасць звычаяў ад католікаў. 1 лістапада — найлепшым гэтаму прыкладам. А бацюшку ў паслуже верніку нельга адмовіцца.

Падрыхтоўка да Усіх Святых пачынаецца на два тыдні да 1 лістапада. Паволі на базарах і ў магазінах паяўляюцца хрызантэмы і зінчи. З дня на дзень паяўляеца іх штораз больш, ёсць у чым выбіраць. Кожны пакупнік можа знайсці кветку ў адпаведным для сябе колеры і з адпаведнай цану. Апошнія дні перад святам нагадваюць разліўшася мора хрызантэм. У горадзе, амаль на кожным рагу вуліцы стаялі гандляры з кветкамі.

У Бельску-Падляшкім і Гайнайцы цана кветак у нядзелю перад святам вагалася ад 5 да 15 злотых, у залежнасці ад велічыні. За 5 зл. можна было купіць нізкаствалістую хрызантэму, з раскідзістымі лісціямі і маленькімі кветкамі (былі да выбару ўсё колеры).

Больш трэба было заплаціць за так званыя „кулі” — за адну кветку велічыні грэйпфрута ў нядзелю трэба было

заплаціць ад 6 да 8 зл., а ў дзень свята прадаваліся яны ўжо па 3 зл. Проблема ў тым, што нягледзячы на прыгожы выгляд „кулі” не стаяць доўга. Не дай Бог мацнейшы вецер і плятесткі ападаюць. Астаюцца тады толькі высокія бясформенные сцябліны. Такую карціну можна было глядзець ужо ў чацвер, 2 лістапада, пасля начнога моцнага дажджу.

Людзі наракалі на цану кветак. Можна было пачуць такія слова: „Раз у год патрэбны хрызантэмам, а цана іх расце і расце”. Гэта праўда, аднак, не да канца.

Мала хто ведае, што каб прадаць хрызантэму кветкавод працуе 7 месяцаў. У маі трэба купіць і пасадзіць саджанцы. Потым пачынаецца сапраўдная праца пры іх вырошчванні. Кветкі трэба часта паліваць адпаведна халоднай вадой, каб не памарозіць, падаваць пажыўныя прэпараты, вітаміны, даследаваць зямлю, трывалыць у парніках адпаведную тэмпературу. Як гавораць кветкаводы, гэта цяжкі кавалак хлеба. Вырасціць, даглядзець, прадаць — нібы нічога надзвычайнага, а паходзіць пры гэтым трэба, заінвеставаць нямаля і не заўсёды гроши вернуцца.

Дзень Усіх Святых гэта не толькі час задумы і малітвы, але і час цяжкай працы, часта ў дажджы і холадзе, якая кветкаводам дазволіць утрымаць сям'ю ў мёртвы сезон, які называецца зімой.

Паўліна ШАФРАН

ката, кошку ці кацянят сніць наогул кепска. Абазначае гэта, што ў жыцці ты не маеш на каго занадта разлічваць: акружанаюць цябе хітрыя, фальшывыя і прадажныя сябры. То, што цябе настолькі заваражыла прыгажосць таго коціка, што аж паклікала ты мужа, каб паглядзеў на яго, сведчыць аб тваім дверы да гэтых людзей, аб тваёй наўнасці. Падумай пра гэта!

Што датычыща твой, Павел, сну, дык адразу магу табе сказаць, што клопаты будуть. Першае — гэта мост, на які ты ўехаў. Мост папярэджвае, што будзе ў цябе цяжкае падарожжа, нейкія перашкоды, праблемы. Ды каб жа гэта яшчэ быў мост як мост, звычайны. А твой жа мост быў абледзінелы да такай ступені, што твой самаход пачынае насіць з аднаго боку ў другі. Той лёд прадвяшчае нейкую няўдачу, страту. У тваім жыцці забракне стабільнасці, як і ў твой мост да тае рызыкой дарогі.

АСТРОН

ВЕР — НЕ ВЕР

Паглянь, Астроне, які сон мне прынёсія. Быццам у нас на канапе сядзіць кошка. Зусім як чалавек, дальбог. І трывмае на руках вельмі прыгожае кацяня. Клічу я мужа і кажу: „Глядзі, якое прыгожанькае кацянятка!” Сон гэты, памойму, вельмі добры, а як ты мяркуеш, Астроне?

МАРЫСЯ

Астроне! Мне прынілася, што я кірую машынай. Куды еду — не ведаю. Узджаю на мост. І раптам мяне пачынае насіць з аднаго боку ў другі. Я выглянуў праз акно: бачу, дарога абледзінела. А ў мяне ж апоны старыя, зусім лысія... Што рабіць, як праехаць гэты мост?.. І я заварочваю назад. Не, не буду рызыковаць. Дык як ты думаеш, га, Астроне? Што гэты сон можа мне прадвяшчаць?

ПАВЕЛ

Абодва сны цікавыя. Твой, Марыся, сон на першы погляд прыгожы і добры, бо і кацянятка тое было прыгожае. Але

Цэглы з Ляўкова маюць пакупнікоў

Дзесяць аднакватэрных дамоў кожны дзень — так можна найбольш вобразна прадстравіць вельмі вытворчасці Прадпрыемства будаўнічай керамікі ў Старым Ляўкове. Яно існуе 32 гады. На месцы мае ўдоваль асноўнай сываріны — гліны ды спецыяльнага пяску.

Кераміка з'яўляецца найздаравейшым трывальным будаўнічым матэрыялам. З чырвонай цэглы можна ставіць

нават шасціпавярховыя дамы. Яна — гукапаглыняльная, што ў наш час вельмі важнае.

Усе вырабы ляўкоўскага прадпрыемства самай высокай якасці. Цяпер тут займаецца 185 чалавек.

Варты адзначаць, што з ляўкоўскай цэглы пабудавалі значную колькасць дамоў у Беластоку ды ў рэгіёне, а таксама ў іншых гарадах краіны.

Янка ЦЕЛУШЭЦКІ

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 46,80), pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wpłaty przyjmują „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Pras, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

Ніўка

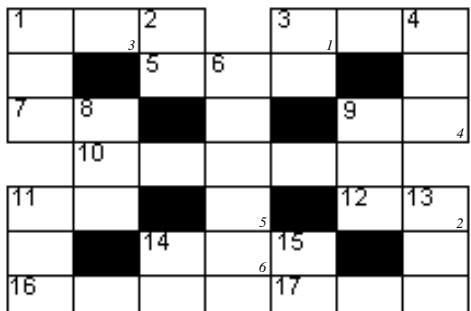
Хто не змагаўся ўжо за чыгуночку на Беласточчыне.

Галерэя „Ніўкі”

«Еўрасаюз, як ты мне мілы...»

Фота Уладзіміра СІДАРУКА

Двухлітарная крыжаванка

Гарызантальна: 1. дошка, прыстасаваная для пераходу цераз раку, 3. Мікалай, расійскі паэт (1803-46), 5. гульня, 7. бярозавая белая, 9. імя Хачатурана, 10. ударны музычны інструмент, папулярны ў Іспаніі, Італіі і Лацінскай Амерыцы (мн. лік), 11. прыродная мінеральная сыравіна, 12. бязлесная ройная прастора ў зоне сухога клімату з травяністай расліннасцю, 14. непрышчэплене пладовае дрэва, 16. грыб з жоўта-карычневай слізістай шапкай, 17. дрэнны, нізкі ўраджай.

Вертыкальна: 1. прыстасаванне для зачынення і адчынення дзвярэй, 2. самака казла, 3. гнойная рана, 4. бацька Іса-

ака, 6. Максім, беларускі паэт, 8. лінія сувязі, што праходзіць уздоўж лініі фронту, 9. напр. акцёр, спявак, 11. рака, паўднёвая мяжа Танзаніі, 13. асобнае здарэнне, выпадак, 14. псаломшык, 15. птушка сямейства ястребіных. (Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літаратуры з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнага рашэння, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 41 нумара

Гарызантальна: смог, фасад, Озераў, Штур, Мілан, Ашмяны, Вярбіцкі, наўкі, лампадка, дрываек, нанду, здабытак, абабак, рубін, Уліс, Сафокл, пажар, аўто.

Вертыкальна: магіла, Малаві, матабеле, горац, Фермі, Варна, няпраўда, шкіпінар, нуда, Крым, Адэн, рагу, актыўіст, акурак, дзівак, абраз, зброд, акула.

Рашэнне: З дурнога куста і ягода пустата.

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Наталлі Герасімюк** з Гайнайкі і **Вользе Дземяновіч** з Варшавы.

Прысабечнікі

Аньякі Б., далікатная на выгляд, салдака бландзінка, адну такую загану, хваробу нават, мае. Но не ўсе хваробы да інтэлігентных бландзінак(аў) ці брунетак(аў) прыклейваюцца. Калі на яе хворы звычайні рабочы, селянін, хай і тэхнік-электрык, будзе судзіца як звычайні злодзей. А калі ўкрадзе штосьці адукаваная асона, вышэйпастаўленая, дык гэта клептаман. Хвароба такая, тая клептаманія, прысабечванне чужога. Не абаронішся ад заганнае ахвоты штосьці свіснуць. А калі хтосьці „просты“ дурноты гаворыць, дык паліцаць яго ідёётам. А калі гэта вярзе хтосьці з прозвішчам, дык гэта правакацыя. Ну, вернемся да Анькі Б. Якая гэта клептаманія, загана не харектару, а псіхікі, калі яна, накраўшы ўсяго ў супермаркете, выходзіць з крамы з поўнымі сеткамі, ніхто яе не затрымлівае, а яна, агледзеўшыся, што не ўсё ўзяла сабе што трэба было, вяртаецца і нявінай рукой бярэ сабе з паліцы маянэз? И праходзіць ля касы як прывід, нікім не заўважаны. Ды гэта ж так умеюць толькі ілюзіяністы, несусветныя чмутары!

А калі гаварыць пра справы нематэрыяльныя, такія як ідэі, дык яшчэ цяжэй кагосці злавіць за руку. Даказаць, што ўкрапі і дзякую не сказали. За ўласнае можаш не заступіцца, як ні дабівайся. Бо са злодзеем цяжка біцца, асабліва калі ён „начытаўся“ пад вашым упывам і тыя думкі неяк незадаважна перабеглі ў ягоны твор. А калі зрэзаны там цэлья абзацы з плёну вашай працы? А калі штосьці гэта — за мяжой?! Не дагоніш, не дойдзеш! Яшчэ пасля стукнуць табе пячатку злодзея, бо вестка стане шмат'яруснай плёткай, і будзе так як у анекдоце пра пакражу аўтамабіля, дзе ў канцы высвяляеца, што ўкрапі ў таго, хто ўкраў, і не аўто пра пала, а ровар.

Здараеца, найбольш каварныя бываюць, здавалася б, ідэйныя людзі, якія нахабна прысабечваюць чужы плён. Пра такіх і не падумаеш! Ухопіць такі лодыр жывы кавал твае працы, і публікуе пад сваім прозвішчам. Можа, не спадзяеца, што калі ён за мяжой на-

друкаваў, дык ты не даведаешься? Калі ў адным радочку пад тваёй працы успомніць, што з тваіх дасягненняў карыстаўся? Што, гэта **твае** дасягненні? Гэгэ-гэ! Папытайся, Ганна К., у Мінску, хто гэта такі спадар, скажам, С., а хто ты такая! Я папытаўся, быўшы тамака, на адной міжнароднай імпрэзе, ці не бачылі нашу Ганну, якая столькі зрабіла ў згаданай справе. Ага, была **такая** на гэтай імпрэзе, ды чаго яна ўвогуле сюды прыехала? У мене гэтак пыталі, узняўшы бровы. Дык, кажу я, яна ж ногі схадзіла ў гэтай справе, з'ездзіла паветву, каб напісаць... „А што, знайшла, напісала штосьці? Усё ж ужо знайдзена“. — „Ага, напісала, і напіша яшчэ, а яе праца, старанне — вялікі ўклад у адкрыццё гэтага забытага генія...“ — „А вы, спадар Вандал, і не кажыце! — гэтак мне ў твар сказаў ў гэтым Мінску. — Цяпер то кожны хоча прыкленіца да векапомнай працы С.! Пагрэцца пры ім! Вы ж самі чыталі, колькі **ён** нахадзіўся і па Беласточчыне, і ў Люблюні сам быў, усе сцежкі перайшоў, кудоу ступала тая геніальная стапа!“ У той момант мне, старому, пагражай трэці інфаркт. А яшчэ горай адчуў сябе, калі прыехаў дахаты і стаў перачытваць опусы С. Як то ў нас гавораць, кроў мене залівала. Сама ж Ганна К. таму С. пасыпала ўсё, што надрукавала. Сама вінавата.

Вядома, калі зрэзваць, дык з майстроў. Калі красці, то не абы-бадзеве. Але прафесарам ад гэтай справы ніхто ўжо не пасмее закінуць такіх подых паводзін. Так як Аньцы Б., якой зладзейскую справу намагалася разглянуць яе тадышняя кіраунічка. Гэта яна, Бажэна Э., паліцела з працы, а Аньку Б. перанеслі... на лепш платны штату выдавецтве. Спадару С. таксама нішто не пагражае, бо калі б нават Гандзя К. узвыла на ўесь свет, што загарнулі яе працу, то хто чӯй пра яе? Замаладая яна, каб з такім збурмі выйграць, твар свой захаваць. Нават Ян Т. без твару астаўся на касеце з уласнай музыкай, а не выкананы, якіх увекавечылі для пакаленняў.

Вандал АРЛЯНСКІ

„Даўціны“ Андрэя Гаўрылюка

— Пабач, Андрэй, як на тым Захадзе добра жывеца. Ёсьць там такія ўстаноўы, дзе ўсю ноч можна цудоўна прагуляць, а раніцай, пры выхадзе, плаціць яшчэ грошы!

— Немагчым! А ці быў ты ў такай установе?

— Я не, але мая Аня там была!

* * *

Загадчык:

— Скажыце мне, Марыя Іванаўна, як гэта сталася, што вы — заслужаная ткачыха, перадавік камуністычнай працы — раптам сталі валютнай праstryтуктай?

— Ну, што ж сказаць, таварыш... Мне ўдалося!

* * *

Янка да бацькі нарачонай:

— Хачу ажаніцца з вашай дачкою...

— А ці вы ўжо бачыліся з маёй жонкай?

— Так, але я хачу з вашай дачкою.

* * *

Легкавушка з вялікім размахам урэзваеца ў дрэва. Пасажырка вылятае цераз пярэдніе акно, а шафёр, прывязаны паясамі, сядзіць у сваім фатэлі. З'яўляецца паліцыя, хуткая дапамога. Непрытомную жанчыну занеслі ў санітарку і вяртаюцца да шафёра. Той плача. Санітары папракаюць яго:

— Устыдаліся б плакаць, спадар. Ваша пасажырка мае страсенне мазгоў, а вам жа нічога не сталася...

— Нічога не сталася?! То паглядзіце, што яна трymае ў руці!

* * *

У рэстаране:

— Афіцыянт! Прынясіце мне расол з ялавічыны, біфштэкс у таматным соусе і вішнёвы кампот!

— Але ж вы яшчэ не чыталі меню!..

— Не трэба! Чытаю з абрusa.

* * *

— Ці вы задаволены нашым абедам? — пытаете метрдатэль наведвальніка рэстарана.

— Калі б суп быў цёплы як віно, віно старое як курыца, а курыца вялікая як дзірка ў абрuse — усё было б у парадку.

* * *

Паліцыянт спыняе шафёра:

— Дзе ваша задніе рэфлекснае шкельца?

Шафёр злазіць з машины і абыходзіць самаход навокал:

— Што там рэфлекснае шкельца! Куды дзеўся мой прычэп?!

* * *

— Што з табою? — пытаете служачая выхадзячую ад загадчыка сяброўку.

— Дырэктар хацеў мне паказаць тое, чаго не ўмее камп'ютэр.